

UMEÅ UNIVERSITET
Institutionen för socialt arbete
Magisteruppsats 15hp
Magisterprogrammet i socialt arbete VT 2011

Vägen mot ett självständigare liv

En kvalitativ granskning av Umeå kommuns Ungdomsboende

Towards a more independent life

A qualitative review of Umeå municipality's youth foyer

Författare
Holm, Maja
Törnebring, Frida

Handledare
Holmström, Leif

INNEHÅLL

SUMMARY IN ENGLISH	6
SAMMANFATTNING	7
FÖRORD	8
1. INLEDNING	9
1.1. Bakgrund	9
1.2. Studiens disposition	10
1.3. Syfte & frågeställningar	10
1.4. Avgränsningar	10
2. METOD & GENOMFÖRANDE	12
2.1. Val av metod	12
2.2. Materialbeskrivning	12
2.3. Urvalsteknik	13
2.4. De kvalitativa intervjuerna	13
2.5. Bearbetning & tolkning av data	14
2.6. Undersökningens trovärdighet	15
2.7. Etiska reflektioner	16
3. UNGDOMSBOENDET SOM VERKSAMHET	18
3.1. En del av Vesta ungdomsbehandling	18
3.2. Ungdomsboendet – en överblick	18
3.3. Insatsens målbild	19
3.4. Ungdomsboendets målgrupp	19
3.5. Personal & samverkanspartners	19

3.6.	Ungdomsboendets arbetssätt	20
4.	KUNSKAPSÖVERSIKT	22
4.1.	Ungdom som begrepp & fenomen	22
4.2.	Öppenvård som en del av den svenska ungdomsvården – en kort överblick	22
4.3.	Utvärdering av Ungdomsboende som insats – två exempel	23
4.3.1.	Älmhults Ungdomsboende	23
4.3.2.	Ungdomsboendet i Visby	23
4.3.3.	Vad kan vi lära oss av exemplen Älmhult & Visby?	24
4.4.	Ungdomar & unga vuxna i utsatta livssituationer	24
4.4.1.	Familjeförhållanden	24
4.4.2.	Ungdomskriminalitet	25
4.4.3.	Alkohol- & narkotikaanvändning bland ungdomar & unga vuxna	25
4.4.4.	Psykisk ohälsa hos ungdomar & unga vuxna	25
4.4.5.	En meningsfull sysselsättning	26
4.4.6.	Att känna ansvar – centralt för ungdomar i social problematik	26
4.4.7.	Motivation & förändringsprocesser	26
5.	TEORETISK REFERENSRAM - KAIMER-MODELLEN	29
5.1.	Val av teori & teorirefleksion	29
5.2.	Modellbeskrivning	29
5.2.1.	Kontexter	30
5.2.2.	Aktörer	30
5.2.3.	Insatser	31
5.2.4.	Mekanismer	31
5.2.5.	Resultat	32

6.	VÅR UNDERSÖKNING	33
6.1.	Intervjupersonernas bakgrund	33
6.2.	Tiden på Ungdomsboendet	33
6.3.	Intervjupersonernas aktuella livssituation	36
6.4.	Tankar om Ungdomsboendet i efterhand	37
7.	ANALYS	40
7.1.	Sammanfattande slutsatser utifrån KAIMEr-modellens begrepp	40
7.2.	Relationen – viktig med föränderlig	41
7.3.	Alla är vi olika – vikten av individanpassat stöd	43
7.4.	Att utvecklas & förändras – en livsprocess	45
7.5.	Från kaos till struktur – att skapa möjligheter	46
7.6.	Ingen insats sker i ett vakuum – betydelsen av yttre påverkansfaktorer	47
8.	DISKUSSION	50
8.1.	Allmänna reflektioner	50
8.2.	Verksamhetens utvecklingsaspekter	50
8.3.	Metodologiska reflektioner & förslag till fortsatt forskning	52
9.	LITTERATURLISTA	54
9.1.	Tryckta källor	54
9.2.	Otryckta källor	57
9.3.	Elektroniska källor	57
10.	BILAGOR	59
10.1.	Bilaga 1 – Informationsblad	59
10.2.	Bilaga 2 – Temacirkel	60

10.3.	Bilaga 3 – Intervjuguide	61
10.4.	Bilaga 4 – Checklista	63
10.5.	Bilaga 5 – Kontrakt	64
10.6.	Bilaga 6 – Livsområden	65
10.7.	Bilaga 7 – Livsområden, detaljerat dokument	67
10.8.	Bilaga 8 – Budgettavla	72
10.9.	Bilaga 9 – Städschema	73

UMEÅ UNIVERSITY

Institution of Social Work

Magister Thesis in Social Work 15.0 ECTS

Authors: Holm, Maja & Törnebring, Frida

Advisor: Holmström, Leif

Titel: *Towards a more independent life – a qualitative review of Umeå municipality's youth foyer*

SUMMARY IN ENGLISH

Umeå municipality's youth foyer is a part of the non-institutional youth care which is included in the social services in Sweden. The youth foyer was established in Umeå in september 2008 and turns to young people between the ages of 18 – 24 who are in need of help and support to manage a functional living in an own apartment. One purpose is to help the young people to develop into a responsible and more independent individual without criminal behavior or drug use as an element of their life. This report is a qualitative review which comprehensive purpose is to illustrate how the ways of working at the foyer has been perceived by the previous registered young people.

The theoretical frame of reference is the KAIMEr-model, which is often used in reviews and evaluations in the social work area. The review is based on six semi-structured interviews with youths in various social problems that earlier were registered at the youth foyer. The report shows that the participants describe the foyer in affirmative terms and they are all of the opinion that the time on the youth foyer has contributed to different changes in their choice of lifestyle. Further doesn't the review indicates at something specific in the foyers way of working that is central for the youths. The two most important factors is the relation between the youth and the contact person plus the individual support. Despite predominantly positive descriptions and results the report indicates on an existence of some development aspects. For example is one the balance between control and freedom where the staff sometimes should set higher demands on the youths. Another aspect is to increase the final phase of the time in the foyer because it tend to be diffuse, which can lead to that the youths doesn't get encouraged to take the last step to an independent life and instead gets dependent of the foyer in certain ways. Finally the review shows on a relation between the participant's time on the youth foyer and their journey towards a more independent life.

Keywords: Non-institutional care, Youth foyer, Youth social service, KAIMEr-model

UMEÅ UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Magisteruppsats 15hp

Författare: Holm, Maja & Törnebring, Frida

Handledare: Holmström, Leif

Titel: *Vägen mot ett självständigare liv – en kvalitativ granskning av Umeå kommuns Ungdomsboende*

SAMMANFATTNING

Umeå kommuns Ungdomsboende är en öppenvårdsinsats inom ramen för socialtjänstlagen som bedrivits sedan september 2008. Ungdomsboendet vänder sig till personer mellan 18-24 år som behöver stöd och hjälp i vardagen för att klara ett eget boende där målsättningen bl.a. är att de ska utvecklas till självständigare individer. Rapporten är en kvalitativ granskning av Ungdomsboendet vars övergripande syfte är att undersöka hur boendets specifika arbetssätt har uppfattats av de individer som tidigare varit aktuella för verksamheten.

Undersökningens teoretiska referensram är KAIMEr-modellen, vilken är framtagen för granskning och utvärdering i socialt arbete. Det empiriska materialet består av sex semistrukturerade intervjuer med ungdomar och unga vuxna med olika problembilder som tidigare varit aktuella för insatser från boendet. Granskningen visar att studiedeltagarna beskriver boendet i affirmativa termer och att samtliga är av uppfattningen att tiden på Ungdomsboendet har bidragit till en rad förändringar i deras val av livsstil. Vidare pekar inte undersökningen på att det är något specifikt i Ungdomsboendets arbetssätt som deltagarna uppfattat som centralt. Det är i huvudsak relationen mellan den inskrivne och kontaktpersonen samt ett individuellt utformat stöd som ligger till grund för att insatsen ska leda till positiva effekter. Trots övervägande positiva beskrivningar och beslutat tyder granskningen på att det finns vissa utvecklingsaspekter, varav en t.ex. handlar om en balans mellan kontroll och frihet, då personalen på boendet i vissa fall skulle kunna ställa högre krav på ungdomarna. En annan aspekt att vidareutveckla är insatsens utslussningsfas då den tenderar att vara diffus. Det kan leda till att ungdomarna/de unga vuxna inte främjas till att ta det sista steget till ett självständigt liv utan istället blir beroende av Ungdomsboendets personal på vissa punkter. Slutligen visar undersökningen på att det finns ett samband mellan intervjupersonernas tid på Ungdomsboendet och deras väg mot ett självständigare liv.

Nyckelord: Öppenvård, Ungdomsboende, Ungdomsvård, KAIMEr-modellen

FÖRORD

När vi som nyexaminerade socionomer från Umeå Universitet hade bestämt oss för att skriva en magisteruppsats blev ämnesvalet enkelt. Via Utvecklings- och fältforskningsenheten (UFFE) vid Umeå socialtjänst fann vi att personal vid kommunens Ungdomsboende efterfrågade en granskning av verksamheten. Ämnet som denna uppsats tar upp är betydelsefullt då vi anser att ungdomar likväl som barn ska betraktas som vår framtid. Således är att säkerställa deras välbefinnande och främja en god utveckling en stor och mycket viktig utmaning i socialt arbete. Med detta i åtanke var det med stor nyfikenhet och med en känsla av förtroende att vi fick genomföra undersökningen som vi påbörjade arbetet.

Efter tio roliga och givande veckor med skrivande avslutas nu denna magisteruppsats och så även våra studier vid Umeå Universitet. Resultatet för vår del blir en magisterexamen i socialt arbete. Resan har varit spännande och vi vill först och främst framföra vårt tack till de intervjupersoner som deltagit i studien. Utan er hjälp och samarbetsvillighet hade undersökningen inte varit genomförbar. Vi vill även tacka Jessica Eliasson, resurspedagog vid Umeå kommuns Ungdomsboende och vår rapporthandledare Leif Holmström vid Umeå Universitet för deras tips, råd och stöd.

Umeå Universitet, Maj 2011

Maja Holm & Frida Törnebring

1. INLEDNING

1.1. Bakgrund

Den lag som i första hand reglerar Socialtjänstens insatser för barn och ungdomar är socialtjänstlagen (SFS 2001:453). Enligt rådande lagstiftning skall Socialnämnden verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. Vidare ansvarar nämnden för att de barn och ungdomar som riskerar en ogynnsam utveckling ska ha möjlighet till det stöd och skydd som de är i behov av. De verksamheter som regleras av socialtjänstlagen ska bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet och verksamheternas insatser ska i största möjliga mån bygga på frivillighet. Öppenvård via Socialtjänsten innehåller en mängd olika insatser som främst är av frivillig karaktär och ges vanligtvis i form av bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (Socialstyrelsen 2010a).

I november 2009 hade ungefär 28 500 barn och unga en eller flera öppenvårdsinsatser i Sverige (Socialstyrelsen 2010a). I vår undersökning kommer en av Umeå kommuns öppenvårdsinsatser för ungdomar och unga vuxna att granskas. Verksamheten är ett Ungdomsboende vars målgrupp är individer mellan 18-24 år. Boendets målsättning är att de aktuella ungdomarna efter insatsens avslut bl.a. ska klara av ett eget boende, ha en meningsfull sysselsättning samt vara fria från kriminalitet och missbruk. Umeå Ungdomsboende har bedrivits i drygt tre år. Personal på boendet efterfrågande en granskning som skulle kunna lyfta frågor om hur ungdomarna som avslutat sin kontakt med boendet har det idag samt hur de upplevde insatsen. Då verksamheten under 2011 står inför en omstrukturering låg det bra i tiden att genomföra undersökningen ”Vägen mot ett självständigare liv”.

Ungdomar i problematiska livssituationer är en central grupp att arbeta med inom det sociala arbetsfältet. Just ungdomstiden i sig präglas av en ambivalens av att finna sig själv i den rad förändringar som sker på såväl psykologiska, sociala och kulturella plan (jfr Frisé & Hwang 2006). Mötet mellan ungdomar som befinner sig i utsatta livssituationer och det professionella fältet fungerar inte alltid tillfredsställande. Socialtjänsten och dess verksamheter har ett övergripande ansvar att utveckla ett professionellt socialt arbete som kan bli konstruktivt för dessa ungdomar (jfr Ahmadi & Söderholm Carpelan 2003). Denna studie är för oss som författare samt för den granskade verksamheten ett bra tillfälle att få en inblick i de behov de ungdomar/unga vuxna som vistas på Umeå kommuns Ungdomsboende har, samt vilka faktorer som leder till ett positivt utfall.

Vi som författare anser att en av de viktigaste punkterna beträffande allt socialt arbete bör vara att insatserna upplevs och verkar främjande för den aktuella klienten. Det innebär att det är angeläget, såväl för de enskilda individerna som är i behov av insatser, för den verkställande verksamheten, för den ansvariga nämnden och för samhället i stort att de bistånd som beviljas granskas av utomstående aktörer. Undersökningen är således ett viktigt inslag i processen att skapa god kvalitet och evidensbaserad kunskap inom det sociala arbetsfältet.

1.2. Studiens disposition

I *kapitel 1* beskrivs undersökningens bakgrund där även studiens syfte och frågeställningar presenteras. *Kapitel 2* klargör för studiens metodologiska utgångspunkter där valet av ansats och metod motiveras. Det praktiska genomförandet vid insamling av empiri och tillvägagångssätt vid bearbetning och tolkning av data beskrivs. Även en diskussion angående studiens tillförlitlighet samt etiska reflektioner återfinns. Ungdomsboendets verksamhet skildras i *kapitel 3* där bl.a. boendets målbild och arbetssätt presenteras. *Kapitel 4* innefattar en kunskapsöversikt varav tidigare forskning inom området lyfts fram. Här beskrivs bl.a. öppenvård som insats, ungdomar i utsatta livssituationer och vad utvärderingar av Ungdomsboenden i andra svenska kommuner påvisat. *Kapitel 5* är en presentation av studiens teoretiska referensram där du som läsare introduceras i KAIMEr-modellen, en modell som används vid granskningar och utvärderingar i socialt arbete. Studiens empiri redovisas i *kapitel 6* och vidare i *kapitel 7* analyseras den insamlade empirin i förhållande till den teoretiska referensramen och forskning inom området. I *kapitel 8* presenteras studiens sammanfattade slutsatser och kapitlet avslutas med att vi som författare delar med oss av våra allmänna reflektioner samt tips till Ungdomsboendet för att förbättra verksamheten.

1.3. Syfte & frågeställningar

Rapportens övergripande syfte är att granska Umeå kommuns Ungdomsboende och upplevelser från ungdomar som tidigare varit aktuella för Ungdomsboendets verksamhet. Mer precist handlar det om att undersöka hur boendets specifika arbetssätt har uppfattas av de individer som varit aktuella för insatser inom organisationen.

För att besvara syftet utgår rapporten från följande frågeställningar:

- Uppnår ungdomarna/de unga vuxna på Ungdomsboendet de uppsatta mål som boendet har och på vilket sätt?
- Hur beskriver individerna vistelsen på Ungdomsboendet?
- Finns det något samband mellan upplevelsen av vistelsen på Ungdomsboendet och hur individernas liv förhåller sig idag?
- Vad upplevde ungdomarna/de unga vuxna som främjande respektive mindre främjande med arbetssättet som boendet använder sig av?

1.4. Avgränsningar

I undersökningar måste alltid avgränsningar göras i metodologiskt och/eller praktiskt syfte (jfr Ejvegård 2003). Beträffande intervjupersonerna har vissa avgränsningar gjorts. Personer som vistats på boendet under så kort tid att de utifrån aktuell personals bedömning inte skulle kunnat ge utförliga svar på frågeställningar och syfte har valts bort från urvalsgruppen. Den bakomliggande orsaken är att vi som författare anser att det var av större vikt att få täta beskrivningar av vistelsen på Ungdomsboende i kontrast till ett mer randomiserat urval (se fort-

satt diskussion i kap. 2). Aspekter som personlig bakgrund, genus, sexuell läggning eller specifik etnisk härkomst har inte påverkat urvalsprocessen, då det urvalskriterium som funnits är att individen skall ha avslutat insatsen vid Umeå kommuns Ungdomsboende. Det innebär således att de individer som faller utanför urvalsramen har uteslutits från undersökningen. Det finns även en avgränsning i förhållande till att det är Umeå kommuns Ungdomsboende som är föremål för granskning och därmed utelämnas liknande verksamheter då syftet inte är att generalisera resultaten till ett större sammanhang eller population.

2. METOD & GENOMFÖRANDE

I detta kapitel redovisas vilken metod som legat till grund för undersökningen, vilket praktiskt tillvägagångssätt som använts under arbetsprocessen, reflektioner kring resultatens tillförlitlighet samt på vilket sätt de forskningsetiska principerna är beaktade.

2.1. Val av metod

Metod är ett begrepp som innebär ett vetenskapligt sätt att närma sig det ämne som man avser att studera. Därmed ska metoden reflektera det syfte och de frågeställningar som finns formulerade (Ejvegård 2003). Då rapportens målbild är att granska Umeå kommuns Ungdomsboende utifrån hur boendets specifika arbetssätts uppfattats av de individer som tidigare varit aktuella för insatser är ett kvalitativt förhållningssätt att föredra. Förhållningssättet är passande då metoden syftar till att upptäcka företeelser, egenskaper eller innebörder (jfr Svensson & Starrin 1996) och för att metoden ger forskaren en möjlighet att se världen som intervjupersonerna upplever den (Bryman 2011).

När vi hade gjort ämnesvalet och arbetat ut frågeställningarna så beslutade vi att använda KAIMeR-modellen som teoretisk referensram. Vi hade vår utgångspunkt i att modellen skulle kunna fungera som en bokhylla, där insamlad data på ett smidigt och trovärdigt sätt skulle kunna sorteras in på sin plats. Detta för att kunna finna orsakssamband via de små detaljerna som påverkar utfallet av en insats, men utan att granskningen skulle bli för omfattande och strukturlös. Anledningen till valet av deduktiv ansats grundar sig i att uppsatsen är en granskning och vi ansåg att det var av vikt att redan i ett tidigt skede kunna strukturera den data vi samlat in. Detta var snarare en nödvändighet än ett val då vi ville skapa större möjligheter att synliggöra alla de mekanismer som är aktuella för att besvara syftet och frågeställningarna.

2.2. Materialbeskrivning

Genom fritextsökningar på Umeå Universitetsbiblioteks referensdatabaser har en majoritet av litteraturen som använts påträffats via sökord som ex. ungdomar, motivation, öppenvård, problematisk livssituation och förändring. Vidare har den internationella forskningen som undersökningen refererar till hämtats via Umeå Universitetsbiblioteks artikelsök. Sökord som bl.a. youth, social service, change och process användes i olika kombinationer. En svårighet som vi mötte var att även då ett flertal artiklar var intressanta så var de inte applicerbara för att göra jämförelser till det svenska samhället. Vidare har vi även konfronterats med problemet att det finns knapphändigt med offentlig information om Ungdomsboenden av liknande karaktär i Sverige och därmed har det varit svårt att finna utvärderingar samt utförligare information. Detta för oss vidare till att det material som finns om Umeå kommuns Ungdomsboendet som verksamhet består av kommunens interna dokument. Vi har varit i kontakt med aktuella och dåvarande chefer för boendet, kommundariet och andra verksamma inom Socialtjänsten men har inte lyckats få tag i all den dokumentation som vi önskat ha tillgång till. Vi fick därmed använda oss av en muntlig källa för att täcka vissa områden.

Vi har haft i åtanke att det vid användning av sekundärkällor finns en risk för tolkningsfel (jfr Bryman 2011). Med denna vetskap har vi granskat materialet noggrant samt upprepade gång-

er för att försäkra oss om att risken minimerats. Vidare har vi även försäkrat oss om sekundärkällornas trovärdighet genom att t.ex. kontrollera att källorna är av vetenskaplig karaktär.

2.3. Urvalsteknik

De personer som vistats på samt är aktuella på Ungdomsboendet skyddas av Offentlighets- och sekretesslagen (SFS 2009:400), vilket innebär att vi inte kunnat få tillgång till något register eller liknande över möjliga deltagare till undersökningen. Därmed har urvalet skett genom att Ungdomsboendets personal i ett första steg fungerat som en länk mellan oss författare och studiedeltagarna. Således har ett bekvämlighetsurval använts, vilket betyder att vi har intervjuat de personer som funnits tillgängliga (jfr Bryman 2011).

Det praktiska tillvägagångssättet har varit att personalen på boendet i samråd med varandra tagit fram en lista på potentiella studiedeltagare. Listan togs fram genom att man utifrån utskrivningsdatum (man började med de individer som först skrivits ut) i turordning valde ut de personer som uppfyllde urvalskriterierna. Den person i personalstyrkan som under den eventuella studiedeltagarens vistelse på Ungdomsboendet fungerat som kontaktperson fick i uppgift att kontakta respektive ungdom/ung vuxen. I de fall den unge velat delta i studien eller önskat närmare information innan samtycke att delta har Ungdomsboendets personal vidarebefordrat kontaktuppgifter till oss. Vi har därefter via telefon tagit kontakt med studiedeltagarna och bestämt tid för intervju.

Intervjuerna skulle främst vara ett redskap till att få svar på hur de individer som vistats på boendet upplevt det specifika arbetssätt som använts. Intervjuerna skulle även kunna ge svar på om ungdomarna upplevde att det tillkommit en förändring i deras liv som de ansåg kunde bero på just vistelsen på Ungdomsboendet. För att möjliggöra att intervjuerna skulle ge täta beskrivningar och användbara svar på undersökningens frågeställningar har som tidigare nämnts inte alla individer som varit inskrivna på boendet varit aktuella för deltagande. I samråd med personal på boendet gjordes bedömningen att endast göra urvalet ur den del av målgruppen som vistats en längre tid på boendet. Vi har därmed inte valt bort de ungdomar som inte fullföljt insatsen och varför avslut vederfarits har inte haft någon betydelse. Dock har urvalet skett utifrån den del av målgruppen som vistats tillräckligt länge på boendet för att beräknas kunna ge utförligare beskrivningar av arbetssätten och ha mer erfarenheter av Ungdomsboendet. Därmed har vi använt oss av vad som kallas för ett målinriktat eller målstyrt urval, då vi i första hand velat skapa en överensstämmelse mellan urvalet och våra frågeställningar. Vi har alltså prioriterat att göra urvalet utifrån att de personer som vi intervjuat ska kunna ge täckande och relevanta svar utifrån syftet (jfr Bryman 2011). Under urvalsprocessen har vi fått erfara att vissa intervjupersoner dragit sig ur deltagande i sista sekund eller inte dykt upp på avtalad tid, vilket har inneburit att vi allt eftersom fått be Ungdomsboendets personal om fler namn och urvalsramen har på så vis successivt vuxit fram.

2.4. De kvalitativa intervjuerna

En kvalitativ intervju är en form av ämnesinriktat samtal där forskarens uppgift är att insamla en så precis beskrivning som möjligt om deltagarnas livsvärld. Den kvalitativa intervjun är

ofta fokuserad på ett antal utarbetade teman i syfte att försöka förstå och belysa forskningsfrågan på ett vetenskapligt men ändå öppet sätt (Olsson & Sörensen 2007). I enlighet med detta har vi vid intervjutillfällena använt en s.k. temacirkel (se bilaga 2) som legat synligt under intervjuerna för att underlätta förståelsen för vilka teman som skulle bearbetas. Vidare så är de genomförda intervjuerna av semistrukturerad karaktär där en specifikt utformad intervjuguide (se bilaga 3) har använts. En intervjuguide kan liknas med ett manus som på olika nivåer strukturerar intervjuens förlopp och bygger i denna rapport på de teman som utarbetats (jfr Bryman 2011).

Studiens huvudmaterial består av sex semistrukturerade kvalitativa intervjuer med två killar och fyra tjejer där tidsåtgången vid intervjuerna har varierat mellan 30 minuter och 1 timme. Samtliga intervjuer har skett i grupprum på Umeå Stadsbibliotek där de kunnat ske ostört. En bonus i valet av lokal är dess centrala läge vilket har gjort intervjuplatsen mer tillgänglig för studiedeltagarna. Vidare har deltagarna vid intervjutillfället mottagit ett informationsbrev (se bilaga 1), dels i syfte att verkligen beakta de etiska principerna (se vidare diskussion på s. 16) samt för att upprätthålla en struktur i intervjun. Personalen på Ungdomsboendet har även erhållit kopior på informationsbrevet så att de vid första kontakten med potentiella studiedeltagare på ett tydligt sätt kunde berätta om undersökningen. Innan vi började dela ut informationsbrevet fick oberoende individer läsa igenom det och lämna synpunkter på såväl design som språkbruk. Detta för att försäkra oss om att bl.a. språket var lätt att förstå för alla de personer som kunde tänkas ingå i studien.

Ett klassiskt dilemma i samband med intervjuer är huruvida de ska spelas in eller inte, då det är vanligt att det finns vissa svårigheter med att uppträda som en aktiv lyssnare samtidigt som man eftersträvar att föra värdefulla anteckningar. Ett problem med att endast använda sig av anteckningar är att ofta måste delar av samtalet konstrueras i efterhand vilket innebär att en viss innebörd kan försvinna eller deformeras. Ett konstruktivt sätt att lösa problem med reproduktion av samtal är att använda bandspelare, enbart eller tillsammans med anteckningar (Ryen 2004). Vi har valt att använda oss av den sistnämnda metoden, d.v.s. både spelat in intervjuerna m.h.a. en diktafon samt fört anteckningar. Vidare har vi författare deltagit vid varje intervjutillfälle, där en av oss har styrt samtalet m.h.a. den semistrukturerade intervjuguiden (se bilaga 3) medan observatören har fört anteckningar samt kommit med följdfrågor vid tillfälle. Vi har använt oss av ett roterande schema så att båda har haft rollen som samtalsledare respektive observatör. Anledningen till att vi har valt att vara två intervjuare är dels för att kunna bibehålla en struktur i samtalet vilket vi anser bidrar till att intervjupersonen hela tiden får en upplevelse av ett aktivt lyssnande. Det har även hjälpt oss att utveckla och hitta följdfrågor, då den som leder intervjun har säkerställt att intervjun utgått ifrån relevanta ämnen, medan det kan vara lättare att ställa följdfrågor då man inte har intervjuguiden framför sig.

2.5. Bearbetning & tolkning av data

När data transkriberas vill man skapa en förståelse inför och hitta nya meningar i det aktuella materialet, vilket innebär en selektion och bearbetning av det som blivit sagt (Olsson & Sö-

rensen 2007). Vid intervjuerna har en diktafon använts för att spela in materialet för att vi sedan skulle kunna transkribera det, vilket innebär en överföring från talspråk till skriftspråk (jfr Kvale & Brinkmann 2009). Då man använder sig av kvalitativa intervjuer transkriberas inte de delar som inte är relevanta för att besvara studiens syfte och frågeställningar. Däremot har vi försäkrat oss om att inget väsentligt material gått förlorat när vi valt ut vilka delar som blivit transkriberade då vi senare under analysen återgått till grundmaterialet en extra gång (jfr Bryman 2011). Vi har i vissa utskrifter och citat gjort grammatiska ändringar för att öka läsbarheten men vi har transkriberat så att nyanser och detaljer inte ska gå förlorade.

Efter avslutad transkribering ska materialet vidare bearbetas via en kodning. Att koda data är att klassificera materialet och innebär att dela upp det i mindre delar i enlighet med bestämda principer, vilket i vårt fall har baserats på KAIMEr-modellens olika begrepp. Kodningsprinciperna har en avgörande roll då principerna i grund och botten är det man letar efter för att besvara undersökningens syfte. Vid ett deduktivt förhållningssätt, d.v.s. när man letar efter tämligen bestämda förhållanden blir kodningen till sin karaktär mer sluten och teoristyr, vilket kallas selektiv kodning (jfr Watt Boolsen 2007). Vi har dock haft ett öppet sinne för att inte missa data som kan ha relevans för frågeställningarna men som ligger utanför den teoretiska referensramen. Analysen har då sitt fotfäste i de transkriberade intervjuerna och analysprocessen inleddes genom att vi tillsammans läste igenom materialet. Under den första grundliga genomgången markerades meningar och längre stycken som uppfattades som betydelsefulla samt att marginalanteckningar gjordes utifrån KAIMEr-modellens begreppsschema. D.v.s. de meningar, stycken och potentiella citat som t.ex. berörde kontext angavs med ett K medan de som handlade om resultat markerades med ett R. Om de utvalda delarna berörde flera områden i KAIMEr användes flera bokstäver för att markera materialet. Analysprocessen fortskred genom att det utvalda materialet från de transkriberade intervjuerna grupperades in i nya dokument, där de delar som tillhörde respektive begreppsschema i KAIMEr-modellen samlades gemensamt. För att skapa oss ett sammanfattande intryck lästes de nya dokumenten igenom där de samlade meningarna, styckena och potentiella citaten återfanns. Därefter sammanställdes det empiriska materialet utifrån de områden som KAIMEr belyser (med reservation från mekanismerna, vilka inte är empiriskt observerbara) och det centrala i varje område beskrivs i kapitel 6 utifrån rapportens teman och vidare i kapitel 7 analyseras empirin i förhållande till den teoretiska referensramen.

2.6. Undersökningens trovärdighet

För att mäta en studies tillförlitlighet och giltighet ser man vanligtvis till begreppen reliabilitet och validitet. Traditionellt handlar validitet om i vilken utsträckning man verkligen undersöker det som man tänkt undersöka. Då man talar om reliabilitet ligger fokus oftast på att få fram samma resultat i de fall man gör undersökningen igen (Blom & Morén 2007). Begreppet är i grund och botten främst applicerbara på kvantitativa undersökningar (Svensson & Starrin 1996). Dock går de även att tillämpa på kvalitativ forskning men man lägger mindre vikt på de frågor som rör mätning (Bryman 2011).

Beträffande reliabilitet utifrån ett kvalitativt forskningsperspektiv kan man fokusera på något

som kallas ”konstant objekt”, vilket t.ex. kan handla om intervjupersonens sinnesstämning. Ex. kan en persons svar skilja sig åt från gång till gång beroende på humör, dock behöver det inte påverka reliabiliteten så länge som det tas i hänsyn till under analysfasen. Då detta är något vi beaktat kan man se att även om svaren skulle skilja sig åt vid två intervjutillfällen kan reliabiliteten i studien ändå vara hög (jfr Svensson & Starrin 1996).

För att skapa en hög validitet kan ett exempel vara att använda sig av forskartriangulering (Svensson & Starrin 1996). Det är något vi genomgående eftersträvat, både under insamlandet av data, bearbetningen av den och vid analysen då vi båda som författare till rapporten varit närvarande. Syftet var att minska risken för att vår subjektivitet skulle påverka resultatet.

Generalisering syftar till i vilken grad resultaten är applicerbara på andra grupper (Fejes & Thornberg 2009). Vår undersökning har inte haft som mål att resultaten ska generaliseras till en vidare grupp, utan ambitionen har snarare legat på att genom intervjuerna skapa en bild av hur de tidigare aktualiserade ungdomarna har upplevt vistelsen på boendet. Man kan således se till vad Kvale (1997) talar om som analytisk generalisering, där man letar efter ett perspektiv av fenomenet. Utifrån detta perspektiv kan man i liknande situationer sedan finna en viss vägledning, utan att direkt generalisera upplevelser och uttalanden på andra ungdomar i samma situation. Vi är av förhoppningen och uppfattningen att undersökningens resultat är tillförlitliga och kan användas för analytisk generalisering.

Som forskare bör man även ställa sig frågan hur representativt studiens urval är då det påverkar resultatens och således studiens trovärdighet (Bryman 2011). Det har tidigare framkommit att undersökningen inte syftar till att generalisera resultaten till en större population utan i vårt fall handlar det om hur representativt urvalet är i förhållande till övriga ungdomar och unga vuxna som vistas samt vistats på Ungdomsboendet. D.v.s. huruvida studiens resultat går att generalisera till målgruppen och inte enbart applicera på urvalsgruppen. Det har tidigare nämnts att vissa potentiella studiedeltagare tackat nej till att medverka eller inte dykt upp vid intervjutillfället och vi måste således ta hänsyn till det faktum att de utvaldas benägenhet att tacka nej till deltagande kan medföra problem med undersökningens representativitet. Det är dock inget vi som författare kunnat göra någonting åt dels med anledning av etiska överväganden. Då vi som författare inte varit aktiva i den första delen av urvalsprocessen finns en viss risk för att personalen på boendet låtit personliga ställningstaganden påverka vilka ungdomar som fått erbjudande om att delta i studien. Detta är dock inget vi tror ägt rum och om så vore fallet är det inget vi kunnat påverka.

2.7. Etiska reflektioner

Forskningskravet kontra individskyddskravet är två grundläggande etiska aspekter att ta hänsyn till vid bedrivandet av humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning. Kraven är således inte absoluta men de innebär att behovet av ny och relevant kunskap måste vägas mot vad som är etiskt försvarbart för att tillfredsställa detta behov (Vetenskapsrådet 2002). Det grundläggande individskyddskravet innefattar fyra allmänna huvudkrav för forskning, framtagna av

Vetenskapsrådet (2002), vilka vi redovisar för och hur vi tagit hänsyn till i kommande stycke.

Informationskravet innebär att varje deltagare i huvudsak skall informeras om undersökningens syfte, att deras deltagande är frivilligt, att de har rätt att avbryta sin medverkan samt vad deras ställning i studien är. Vid vår första kontakt innan intervjutillfället har vi muntligt informerat deltagarna om dessa faktorer och vid tidpunkten för intervjun har även varje deltagare mottagit ett skriftligt informationsblad (se bilaga 1). Deltagare som är aktuella för en studie skall även lämna sitt samtycke då de själva har rätten att bestämma över sin medverkan enligt *samtyckeskravet*. Kravet är tillfredsställt genom att deltagarna vid första kontakten med Ungdomsboendet samt vid kontakt med oss samtyckt till att delta. Dock är vi medvetna om att det finns en risk att deltagarna på något sätt blivit påverkade gällande deltagande i studien, då den första kontakt som tagits med dem är av någon de tidigare haft en relation till. *Konfidentialitetskravet* innebär att alla individer som deltar i en studie skall ges största möjliga konfidentialitet så som att t.ex. alla känsliga uppgifter om identifierbara personer skall antecknas, förvaras och avrapporteras så att enskilda personer inte kan identifieras av utomstående. Vi har beaktat detta noggrant, då bl.a. namn, orter och likande uppgifter har ändrats och vi bedömer således att risken för att deltagarna ska kunna identifieras som minimal. Vidare har allt material som på något sätt kan härledas tillbaka till deltagarna efter rapportens slutställande raderats och förstörts. Att de uppgifter som insamlats om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål kallas *nyttjandekravet*. Vi har tagit hänsyn till detta krav genom att det material som insamlats enbart har kommit och kommer att användas för att besvara undersökningens syfte och frågeställningar. Slutligen anser vi inte att någon person som deltagit i studien har kommit till skada och att de forskningsetiska kraven som finns inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning således har tagits i beaktning.

3. UNGDOMSBOENDET SOM VERKSAMHET

3.1. En del av Vesta ungdomsbehandling

Vesta ungdomsbehandling är en öppenvårdsverksamhet inom Umeå kommun som arbetar med ungdomar och deras familjer. Vestas övergripande mål är att de unga vuxna som är aktuella ska kunna leva ett drogfritt liv utan kriminalitet, erhålla goda relationer till andra och ha en meningsfull tillvaro (www.umea.se 2011a).

Vesta ungdomsbehandling består av fem verksamheter; Hållplatsen, Stubinen, KRUT, Ungdomstjänst och Ungdomsboendet. Gruppverksamheten Hållplatsen erbjuder stöd till ungdomar mellan 16-20 år som levt i en familj med missbruk, psykisk ohälsa eller annan långvarig problematik. Stubinens målgrupp är ungdomar mellan 16-24 år som har svårigheter i skola, på praktik eller med arbete. KRUT riktar sig till ungdomar som har problem med narkotika, alkohol, kriminalitet och/eller andra nedbrytande beteenden. Vidare är Ungdomstjänst en straffrättslig påföljd som ungdomar mellan 15-21 år kan dömas till. Ungdomsboendet är således en del av Vesta ungdomsbehandling (www.umea.se 2011a) och kommer att presenteras mer specifikt i kommande avsnitt.

3.2. Ungdomsboendet – en överblick

Ungdomsboendet är en öppenvårdsinsats inom Umeå kommun som startade i september 2008. Syftet var att skapa en verksamhet inom kommunen där ungdomar med hjälp och stöd från professionella under ett år kunde träningsbo (Burén 2011). Vidare berättar en anställd som medverkat vid verksamhetsstarten att en av anledningarna till att boendet tillkom var att det skulle vara ett alternativ till att institutionsplacera barn och unga. Boendet beräknades även vara en ekonomisk gynnsam insats inom kommunen istället för att använda sig av externa liknande verksamheter (Pechhold 2011-03-22). Ungdomsboendet är en enhet som bedriver öppenvård inom ramen för socialtjänstlagen och verksamheten finns närvarande i varje steg av vårdkedjan, d.v.s. från första kontakt med Socialtjänsten till eftervård (Burén 2011).

Ungdomsboendet tillhandahåller elva basmöblerade lägenheter i Umeå tätort där de aktuella ungdomarna praktiskt får träna på att självständigt uppfylla de krav som ställs för att klara ett eget boende. Ungdomsboendet tar även emot och stödjer ungdomar som har egna lägenhetskontrakt samt övergångskontrakt via Socialtjänsten (om en ungdom inte själv får eller kan hyra en lägenhet skrivs ett övergångskontrakt, som efter ca 1 år kan övergå till ett eget kontrakt (www.umea.se 2011c)). Maximalt kan 25 ungdomar samtidigt vara inskrivna på Ungdomsboendet. Under 2010 skrevs 20 unga ut från boendet, och vidare vid årsskiftet 2010/2011 var 22 unga inskrivna. (Burén 2011 & www.umea.se 2011b).

Inför det att en ungdom skrivs in på Ungdomsboendet går man igenom en s.k. checklista (se bilaga 4) där det kontrolleras att den unge uppbär ekonomiskt bistånd från Socialtjänsten eller på annat sätt tillgodoser sin ekonomiska situation. Vidare ska bl.a. hemförsäkring tecknas, nyckelkvittens och kontrakt ska undertecknas, och när den unge har ett övergångskontrakt

ska även bostadsbidrag från Försäkringskassan och internet ordnas.

När den unge skrivs in på boendet får han/hon underteckna ett kontrakt (se bilaga 5). I kontraktet framkommer bl.a. att den unge är skyldig att hålla sig till upprättad planering, att drogfrihet gäller då det t.ex. inte är tillåtet att förvara eller använda alkohol eller andra droger i lägenheten och att Ungdomsboendet kan besluta att den unge ska lämna urinprov. Vidare framkommer att personalen har rätt att gå in i lägenheten och om den unge inte håller överenskommelsen kan Ungdomsboendet tillsammans med ansvarig socialsekreterare från Socialtjänsten besluta om att han/hon måste lämna boendet.

3.3. Insatsens målbild

Ungdomsboendet arbetar med att stödja och stärka unga vuxna i deras vardag där syftet är att den unge ska klara ett eget boende efter tolv månader (www.umea.se 2011b). Mer ingående är målsättningen att de ungdomar som är aktuella för insatsen ska utvecklas till självständigare individer med:

- Någon form av sysselsättning, t.ex. skola, praktik eller annat
- Ingen form av missbruk
- Frånvaro av kriminalitet
- Kunskaper om och förmåga att klara av ett eget boende (Burén 2011).

3.4. Ungdomsboendets målgrupp

Ungdomsboendet riktar sig till unga vuxna mellan 18-24 år som behöver stöd och hjälp i vardagen för att klara ett eget boende och är till för ungdomar som inte kan bo hemma med sin familj (www.umea.se 2011b). De boende blir aktuella för insatser genom att de aktualiseras till Ungdomsboendets chef genom en ansvarig socialsekreterare på Socialtjänsten (Burén 2011). De aktuella ungdomarna kan t.ex. behöva stöd efter vistelse på behandlingshem eller befinner sig i någon form av social problematik (www.umea.se 2011b) som t.ex. kriminalitet, destruktiva relationer, missbruk, psykiska problem så som bl.a. depressioner, självskadebeteende, tvångssyndrom, neuropsykiatriska bekymmer eller är i behov av vuxenkontakt (Burén 2011).

3.5. Personal & samverkanspartners

Personalstyrkan på Ungdomsboendet består av resurspedagoger med bred utbildningsbakgrund och erfarenhet från bl.a. socialtjänst, kriminalvård och skola (www.umea.se2011b). Det finns för tillfället fem stycken heltidstjänster där arbetet i huvudsak är förlagt på dagtid under vardagar samt var tredje fredagskväll (Burén 2011).

Ungdomsboendet samverkar på olika sätt med andra aktörer kring de individer som är aktuella för verksamheten. De interna samverkanspartnerna är bl.a. Socialtjänsten, andra verksamheter inom Vesta ungdomsbehandling och Narkotikaanalysenheten. Vidare är skolpersonal, polis, psykiatri, habilitering och olika praktikplatser exempel på externa aktörer som Ungdomsboendet samverkar med (Burén 2011).

3.6. Ungdomsboendets arbetssätt

Verksamheten präglas av ett lösningsfokuserat förhållningssätt där personalen har daglig kontakt med ungdomarna. Man strävar efter en ömsesidig tillgänglighet där t.ex. den unge skall informera personalen om bl.a. dagsformen, och en dialog skall föras om praktiska överrens-kommelser samt att eventuella framsteg mot uppsatta mål skall rapporteras (www.umea.se 2011b). Varje ungdom som är inskriven blir tilldelad en speciell kontaktperson ur personalgruppen, som fungerar som den person som de kommer ha mest kontakt med (Burén 2011).

Ungdomsboendets personal går tillsammans med den unge igenom vad det innebär att bo själv och de förväntningar som finns när man har ett eget boende (www.umea.se 2011b). Arbetet utgår således från nio s.k. livsområden, vilka är utformade utifrån att när målen är uppnådda är ungdomen redo att bo själv. Livsområdet *Mat* handlar bl.a. om att laga mat, handla och äta regelbundet. *Ekonomi* fokuserar på budget, betala räkningar, fickpengar, försäkringar och dylikt. *Hygien* handlar i huvudsak om den personliga hygien och regelbunden städning, varav livsområdet *Tvätt* inbegriper att boka och hålla tvätttider m.m. Området *Daglig verksamhet* handlar främst om att passa tider och höra av sig vid frånvaro. Vidare innefattar *Boende* hur man ska agera gentemot grannar, och ex. beteende i trapphus, på parkering etc. *Hälsa* fokuserar på fritidsaktiviteter, regelbunden sömn och fysisk aktivitet. I området *Nätverk* innefattas familj, vänner och andra viktiga kontakter. Det nionde livsområdet är *Egna mål* handlar om vad den unge behöver för att må bra och vilket stöd som det finns ett behov av.

För varje livsområde skattar den unge själv var på skalan han/hon befinner sig, från ”fungerar inte alls” till ”fungerar jättebra” (se bilaga 6). Den unge och ansvarig personal går därefter igenom det ifyllda dokumentet och i relation till detta fyller personalen tillsammans med den unge i ett annat mer detaljerat dokument (se bilaga 7). Dokumentet innehåller förslag på vad som behövs och kan göras för att ungdomen ska kunna uppnå en högre skattning inom livsområdena till nästa genomgång.

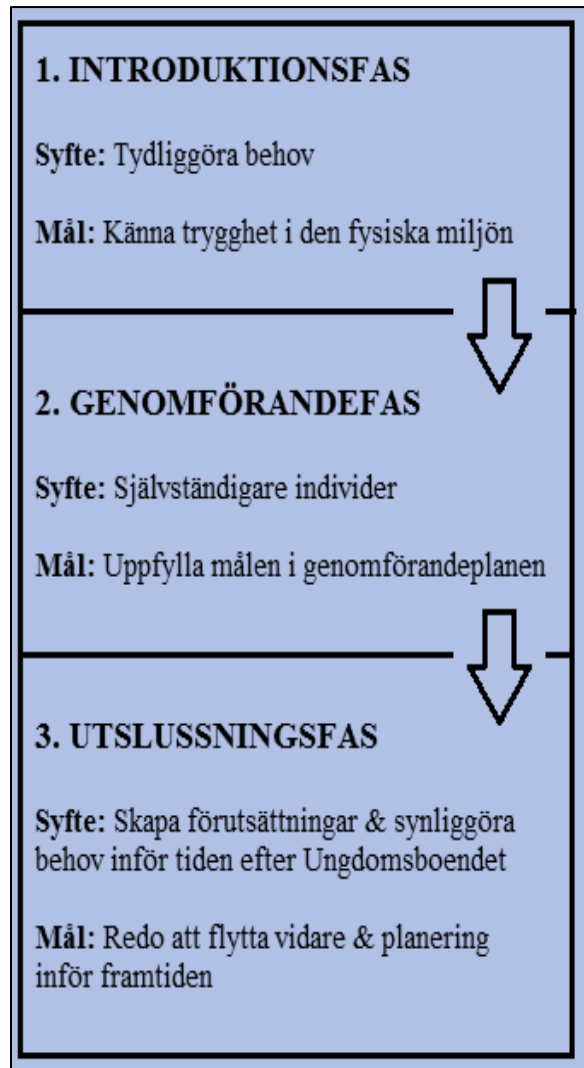
Andra verktyg som används är arbete med en budgettavla (se bilaga 8) där de inskrivna ska få möjlighet att utveckla en större förståelse för ekonomi och hushålla med ekonomiska resurser. De aktuella unga på boendet som är i behov av det har även ett städschema (se bilaga 9) med områden som ska göras varje dag, en gång i veckan, varannan vecka osv.

Som tidigare framkommit är tiden som aktuell ungdom för Ungdomsboendets insatser beräknat till ca ett år. Insatsen är uppdelad i tre faser; introduktionsfas, genomförandefas och utslussningsfas:

Målet med *introduktionsfasen* är att den unge ska känna trygghet i den fysiska miljön där syftet är att behovsbilden tydliggörs. Kontaktpersonen och den unge skapar en genomförandeplan tillsammans utifrån bl.a. livsområdena. I början av denna fas äger en inskrivningslunch rum där bl.a. kontrakt skrivs på (se bilaga 5). Vidare hålls en daglig kontakt och mycket fokus ligger på att lära känna varandra och bygga en allians där personalen bl.a. ska berätta om sig själva (Burén 2011).

I *genomförandefasen* är målet att uppfylla de personliga målen i den upprättade genomförandeplanen där syftet är att ungdomarna ska utvecklas till självständigare individer. Livsområdena följs upp varannan månad för att se hur arbetet fortskrider och om samt hur självskattningen förändras. Vidare handlar det om att den unge ska finna en balans i vardagen, vilket bedöms vid en behandlingskonferens där man bl.a. ser till huruvida det finns någon kriminalitet och/eller missbruk med i bilden (Burén 2011).

Utslussningsfasens syfte är att skapa förutsättningar och synliggöra behov inför tiden efter avslutad kontakt med Ungdomsboendet där målet är att den unge ska vara redo att flytta vidare, avsluta insatsen samtidigt som det ska finnas en planering inför framtiden. Planeringen görs i samråd med ansvarig socialsekreterare, personal på Ungdomsboendet och den inskrivne. Socialsekreteraren ställer ungdomen i kö för ett övergångskontrakt när/om det visats sig att ungdomen på ett funktionellt sätt klarar av ett eget boende samtidigt som den unge själv söker efter lägenhet. Vidare om det behövs något stöd efter utskrivningen ska det planeras för samt införas under denna fas (Burén 2011).

4. KUNSKAPSÖVERSIKT

Kapitlet beskriver begreppet ungdom, innebörden av öppenvård samt visar vad tidigare gjorda utvärderingar på Ungdomsboenden i Sverige lyfter fram. Därefter följer en översikt gällande den problematik som de intervjuade ungdomarna befunnit/befinner sig i. Kapitlet avslutas med ett avsnitt om motivation och de faktorer som vägleder människor genom en förändringsprocess.

4.1. Ungdom som begrepp och fenomen

Den s.k. ”ungdomsperioden” är en social konstruktion som inte alltid existerat då forskare menar på att begreppet uppkom under 1600-talet. Det var då som ungas särskilda behov börjades diskuteras i det offentliga rummet och skolor som särskiljde barn från vuxenlivet uppkom. Fenomenet ungdom kan vidare betraktas som en övergångsperiod (Ohlsson & Swärd 1994) eller livsfas, då ungdomstiden inte enbart handlar om en specifik ålder utan snarare om ett val av livsstil, kulturell tillhörighet och ett sätt att leva (Lalander & Johansson 2007). Det är under denna period som en individ ska ta steget från ett liv i beroende till att själv bli myndig och ansvarstagande (Ohlsson & Swärd 1994). Ungdomars och unga vuxnas levnadsvillkor har snabbt förändrats under det senaste decenniet och man talar således om något som kallas för den förändrade ungdomstiden. Beteenden som vanligtvis hör till ungdomstiden går lägre ner i åldrarna samtidigt som det dröjer längre innan man blir vuxen, såvida att man med vuxen syftar till ett eget boende, en egen ekonomi och att självständigt och ansvarsfullt fatta beslut om sitt liv. Således har ungdomstiden som fenomen har blivit längre (Eriksson 2006).

Att vara ungdom innebär i regel att befinna sig i en känslig och ambivalent period då en rad olika förändringar äger rum på såväl ett biologiskt, socialt och psykologiskt plan (jfr Frisé & Hwang 2006). Det handlar vidare om att hitta en balans mellan sig själv och samhällets normer och värderingar (Lindgren 2009). Hur balansen påverkas och varför ungdomar väljer vissa livsstilar kan härledas till en mängd faktorer, så som ex. etnisk härkomst, familjeförhållanden, ekonomisk situation eller kön. För att kunna skapa en förståelse för hur en individ väljer livsstil är det av vikt att se till ungdomarnas tolkningar av sig själva och hur omvärlden skapar ett underlag för de vardagsbeslut som till sist härleder till en specifik livssituation (Berglund 1998).

4.2. Öppenvård som en del av den svenska ungdomsvården – en kort överblick

Under 1900-talet har samhällets syn på socialt utsatta ungdomar förändrats från att handla om moralisk fostran till att i större del bestå av psykosocial behandling (Söderholm & Runquist 2002). Institutionsvård har ur ett historiskt perspektiv haft en stark ideologisk ställning inom den svenska sociala barn- och ungdomsvården. Idag finns dock en strävan att skapa alternativa insatser inom den svenska välfärdsapparaten och man talar om öppenvård inom ramen för socialtjänstlagen. Det kan urskiljas en minskning av institutionsplaceringar av barn och unga mellan 1940-talet och 1980-talet. Därefter upphörde dock minskningen och statistik visar istället på en ökning av institutionsplaceringar av barn och unga från 1990-talet. I samtid med ökningen växte ett nytt fokus fram, med en expanderande av öppenvård och en vilja att hitta

alternativ till att institutionsplacera barn och unga i Sverige. Idag består öppenvården av en mängd olika typer av insatser, allt från stöd i ett tidigt skede för att förhindra/minska risken för framtida svårigheter, till insatser som riktar sig till en målgrupp där någon form av problematik redan uppkommit (Socialstyrelsen 2006). En öppenvårdsinsats är just Ungdomsboenden som syftar till att förbereda ungdomar för ett självständigt liv genom att de med stöd och hjälp ska träna på att klara av ett eget boende, egen ekonomi och ha en daglig sysselsättning (se t.ex. Burén 2011, Länsstyrelsen 2003 & Länsstyrelsen 2006).

4.3. Utvärdering av Ungdomsboende som insats – två exempel

Utvärderingar av liknande ungdomsboenden som det boende som denna granskning behandlar har visat på goda resultat. I kommande avsnitt presenteras två exempel på ungdomsboenden i Sverige där verksamheterna i korthet lyfts fram och fokus erhålls på vad utvärderingarna tagit fasta på som givit positiva utfall och vilka aspekter som skulle kunna utvecklas.

4.3.1. Älmhults Ungdomsboende

Ungdomsboendet i Älmhults kommun startade som ett projekt, sponsrat av Länsstyrelsen (2003). Målet med boendet var att ge ungdomar som var i behov av insatsen förutsättningar att klara ett eget boende genom kontinuerligt stöd av vuxna. Intentionen var att ungdomarna skulle utveckla en förmåga att klara av ett ”vuxenliv” med de aspekter som innefattas, t.ex. tvättning, hygien, betala hyra och erhålla någon form av sysselsättning. Utvärderingen, som innehöll intervjuer med såväl ungdomar som vistats på boendet som med personal och andra aktuella aktörer inom ramen för verksamheten, visade på att det som ungdomarna upplevde som viktigast var relationen till personalen på boendet. Det var av betydelse för ungdomarna att känna att de var på samma nivå som personalen, till skillnad från hur flera av dem uppfattade relationen till ansvarig socialsekreterare, där de upplevde sig själva som ”lägre ställda”. Ungdomarna som deltog i utvärderingen menade på att jämställdheten ledde till ökad motivation för förändring. Samtliga av de intervjuade ungdomarna upplevde att de fick hjälp på boendet, både gällande självutveckling och genom att skapa en meningsfull tillvaro (a.a.).

4.3.1. Ungdomsboendet i Visby

Länsstyrelsen (2006) i Gotlands län genomförde en utvärdering av Ungdomsboendet i Visby som även den visade på goda resultat. Målgruppen är ungdomar mellan 16-20 år som av olika skäl inte kan bo i föräldrahemmet och behöver dagligt vuxenstöd. Insatsen är behovsanpassad och utgår från den unges behov. Det övergripande syftet med Ungdomsboendet i Visby är att ungdomarna ska få bättre förutsättningar att klara av ett socialt accepterat och självständigt liv (a.a.).

Ungdomarna som deltog i utvärderingen uttryckte generellt en väldigt positiv syn på boendet och dess arbetsätt och intervjupersonerna fick en känsla av att det var någon som lyssnade på dem. Ungdomarna på boendet menade att det var något som skapade bra stämning och bidrog till trygghet. Utvärderarna gjorde bedömningen att det som upplevdes som negativt av de ungdomar som vistades på boendet inte var något som skiljde sig från de regler och krav som finns i ett familjehushåll, ex. gemensamma matlagningsdagar, och att ungdomarna

ibland upplevde att boendet kändes lite ”fyrkantigt” då det regelbundet fanns obligatoriska aktiviteter inplanerade (Länsstyrelsen 2006).

Utvärderingen påvisade att det fanns vissa brister i dokumentationen på boendet vilket var kritik som bl.a. uppkommit från socialsekreterare. Granskarna menade på att detta försvårade samarbetet mellan Ungdomsboendet och Socialtjänsten (Länsstyrelsen 2006). Ytterligare utvärderingar styrker resultatet och visar på att det är vanligt att verksamheter som riktar sig till personer som ingår i målgruppen med ungdoms- och missbrukproblematik ofta brister i dokumentationen kring det dagliga arbetet och även gällande interna utvärderingar. Dessa aspekter återfinns ofta under den nivå som Socialstyrelsen angett som direktiv för organisationer som jobbar med ”människobehandlande” arbete (Länsstyrelsen 2002).

4.3.3. Vad kan vi lära oss av exemplen Älmhult & Visby?

Sammanfattningsvis pekar utvärderingarna om Ungdomsboendena i Visby och Älmhult på att relationen mellan personalen på boendet och de ungdomar som är aktuella för insatser är av stor betydelse. Det är av vikt att relationen är av god karaktär där jämställdhet och att bli sedd och lyssnad på är centralt. Utvärderingarna visar även på att det är essentiellt att ungdomarna känner sig delaktiga och upplever sig erhålla ett visst inflytande på hur insatsen utformas. Det är således av betydelse att stödet som ges är individuellt utformat efter den enskildes behovsbild. Det går också att utläsa av utvärderingarnas slutsatser att det är viktigt att det finns en viss typ av flexibilitet i organisationen. Det sistnämnda är även en av de aspekter som skulle kunna utvecklas inom verksamheterna då vissa resultat tyder på att ungdomarna upplever Ungdomsboendet som ”fyrkantigt”. Det handlar om att finna en fungerande balansgång mellan regler och struktur kontra frihet och flexibilitet. Ur utvecklingssynpunkt är det av värde att dokumentationsrutinerna är tydliga så att samarbetet mellan boendet och interna aktörer fungerar på ett bra sätt och gagnar verksamheten. Slutligen kan vi lära oss av exemplen Älmhult och Visby att Ungdomsboende som riktad insats mot ungdomar och unga vuxna i utsatta livssituationer hittills har givit goda resultat, men självklart finns det alltid aspekter som kan utvecklas till det bättre.

4.4. Ungdomar & unga vuxna i utsatta livssituationer

En majoritet av de barn och unga som lever i Sverige uppskattas må bra och befinna sig i en god livssituation. Dock finns det fortfarande en allt för stor andel som inte har en livssituation som optimalt främjar en god hälsa och utveckling (Sveriges Kommuner & Landsting 2009). I syfte att ge dig som läsare en större förståelse för målgruppen följer en kortare genomgång av den huvudsakliga problematik studiedeltagarna befunnit/befinner sig i. Kapitlet avslutas med två avsnitt som behandlar vikten av att känna ansvar samt betydelsen av motivation för att uppnå en förändring. Detta är relevant då termerna genomsyrar empirin och är av stor betydelse för rapportens analyskapitel.

4.4.1. Familjeförhållanden

Ett barn som kommer ifrån en problemfylld hemmiljö har ofta svårt att anpassa sig till samhället. Om dessa barn inte får stöd och hjälp lagras i många fall negativa erfarenheter på var-

andra, vilket leder till att eventuella destruktiva mönster förvärras i ungdomsåren. Forskning visar att en stor del av de ungdomar som befinner sig i någon form av social problematik kommer ifrån familjeförhållanden som kan ses som destruktiva. Faktorer som bidrar till destruktiva dysfunktionella familjemönster kan bl.a. vara tidiga separationer, psykisk ohälsa hos föräldrarna, missbruk, våld och destruktiva relationer mellan familjemedlemmarna (jfr Andersson 2010).

4.4.2. Ungdomskriminalitet

En uppenbar definition av ungdomskriminalitet är den kriminalitet som begås av ungdomar (Estrada 1999). Kriminalitet påför andra människor lidande, medför negativa konsekvenser för samhället samt försämrar chanserna för ungdomen att leva ett socialt funktionellt liv i det svenska samhället (Börjeson 2010). Ungdomskriminalitet är ett fenomen som främst förklaras genom beskrivningar om en samverkan mellan individtypiska förhållanden och det samhälle den unge lever i. Faktorer som utanförskap, segregation, arbetslöshet, ojämlikhet i samhället är centrala begrepp. Men även individtypiska faktorer som psykisk ohälsa, dysfunktionella familjeförhållanden, socialt nätverk och missbruk betraktas som betydelsebärande (Bergström 2004).

4.4.3. Alkohol- & narkotikaanvändning bland ungdomar & unga vuxna

När man talar om användning av alkohol och narkotika kan olika graderingar för att identifiera allvarlighetsgrad användas. Aktuella begrepp är bruk, riskbruk, missbruk och beroende. Riskbruk anses existera när användningen medför risker för den enskildes hälsa (Socialstyrelsen 2009). Under de senaste åren har ungdomars experimentella bruk av alkohol och narkotika bekommit ett mer omfattande socialt problem (Brottsförebyggande rådet 1999). Ungdomar som har en överkonsumtion av alkohol och/eller använder narkotika befinner sig ofta i någon annan form av problematik, t.ex. trassliga familjeförhållanden eller en dysfunktionell sysselsättning. Det är vanligt att ungdomar med ett riskfyllt alkohol- och narkotikabruk upplever ett utanförskap och bruket kan ofta bli en definierande symbol för den enskilde. Användningen kan även leda till stora konsekvenser i ett fortsatt vuxenliv (Leissner 1997).

4.4.4. Psykisk ohälsa hos ungdomar & unga vuxna

Psykisk ohälsa är en subjektiv upplevelse av att inte må bra vilket kan innebära att den enskilde t.ex. känner sig nedstämd, stressad eller ur balans. Ohälsan påverkar en människas liv i många aspekter och kan leda till ett flertal konsekvenser; vissa övergående medan andra är kroniska (Socialstyrelsen 2010b). Hos ungdomar och unga vuxna innefattar ofta en psykisk ohälsa både psykiska och fysiska symtom. Måendet påverkar hela kroppen och överdrivna känslor av att inte passa in, känna sig värdelös, inte kunna ha roligt och dra sig undan kompisar uppstår (Olsson 2004). Det tenderar även att påverka den enskildes skolgång på ett negativt sätt (Socialstyrelsen 2010b). Idag finns en mängd rapporter som visar på en ökad upplevd psykisk ohälsa hos ungdomar (se t.ex. SKL 2009).

4.4.5. En meningsfull sysselsättning

Forskning visar på att det föreligger ett starkt samband mellan att vara arbetslös och att ha en psykisk ohälsa (Gonäs, Hallsten & Spånt 2006), och en stor faktor bakom den psykiska ohälsan hos ungdomar och unga vuxna i Sverige är just sysslolöshet/arbetslöshet (Lindblad & Lindgren 2009). Dock handlar det inte bara om en frånvaro av arbete utan snarare om frånvaron att ha en meningsfull sysselsättning. Ungdomar anser att de mår bättre av att göra något som ”man anser finns en mening i att göra” (jfr Bundy, Matthews & Newton 2010). En amerikansk studie påpekar vikten av sysselsättning då resultaten visar på att en regelbunden meningsfull sysselsättning bidrar med ett flertal positiva följder för ungdomar och unga vuxna. En fungerande sysselsättning är ett bra sätt för ungdomar i utsatta livssituationer att hitta ett alternativt sätt att leva i förhållande till en destruktiv livsstil (Kam Yan Fung, Lin, Liu & Jeffrey 2007).

4.4.6. Att känna ansvar – centralt för ungdomar i social problematik

Gemensamt för de beskrivna typerna av social problematik är att de alla kan förekomma i en ung människas liv och att det leder till konsekvenser för ungdomen samt påverkar de val han eller hon gör. Ofta kan man se att den sociala problematiken samexisterar, ex. då en individ utan meningsfull sysselsättning har en högre risk att drabbas av psykisk ohälsa, och en person med psykisk ohälsa ofta får svårigheter att klara en daglig sysselsättning. Ett av Umeå kommuns Ungdomsboendes mål är att de boende ska utvecklas till självständiga individer som ska klara sin livsföring på egen hand. Därför kan det vara av intresse att se till vad Wood (2009) lyfter i artikeln ”How Adolescents Come to See Themselves as More Responsible Through Participation in Youth Programs”. Fokus ligger på vikten av att se sig själv som en ansvarsfull individ för att klara en övergång från ungdomstid till att uppleva sig själv som vuxen. Att vara ansvarsfull är också relaterat till att lyckas med arbete eller skolgång, att ha en bra mental hälsa, påverka förmågan att ha nära relationer och att kunna ta hand om sig själv utifrån ett hälsoperspektiv (a.a.).

En problematisk ungdomstid kan leda till svårigheter i att bli självständig, och om stöd inte mottas kan stora problem i övergången från ungdomstid till vuxenliv uppstå. Ex. ökar risken för social exklusion och negativa påverkningar i det sociala livet (jfr Wood 2009). Det är utifrån dessa faktorer av vikt att hjälpa ungdomar att uppleva sig själva som ansvarstagande, och man kan via forskning se att ett sätt att få en ungdom att bli mer ansvarstagande är genom att delta i olika ungdomsprogram (Wood 2009). Oavsett vilken social problematik en ungdom befinner sig i är det viktigt att se motiven bakom val av livsstil, då det inte bara kan skapa förståelse för en livsprocess, utan också kan skapa en förståelse för en möjlig förändring hos ungdomar i utsatta livssituationer (jfr Berglund 1998).

4.4.7. Motivation & förändringsprocesser

Vad får människor att vilja förändra sin livssituation, vilka bakomliggande faktorer är relevanta i en förändringsprocess och varför får vissa insatser positiva utfall och andra inte? Syftet med kommande avsnitt är inte att besvara dessa frågor utan snarare att ge en kort överblick om vad tidigare forskning lyfter fram. Det är av vikt att belysa begreppen motivation

och förändringsprocesser då Ungdomsboendets mål är att de inskrivna ungdomarna ska kunna leva ett självständigare liv. Man kan inte bara se till de konkreta insatser som verkställts utan inre förutsättningar hos individen måste beaktas såväl som yttre förutsättningar (se t.ex. Johansson & Wibring 2005). Även i förhållande till studiens teoretiska referensram, KAI-MeR-modellen, lyfts det fram att det finns en rad olika mekanismer som påverkar vilket resultat en viss insats får (jfr Blom & Morén 2007).

De flesta insatser inom socialt arbetet ser till vikten av att klienten är motiverad (Bergmark 1998) då förutsättningen för att en person ska kunna tillgodogöra sig en insats blir betydligt större (Biehal 2008). Motivation är således betydelsefullt då förändringen inte ska genomföras av den professionella utan av den människa som beviljats insatsen (Johansson & Wibring 2005).

Det finns tre aspekter av vad som ger upphov till förändring som ses som allmänt accepterade. *Den första aspekten* berör motivation som ett inre element. Ett begrepp som ofta används för att beskriva elementet är drivkraft. Motivation kan dock inte enbart betraktas i termer av drivkraft, fenomenet måste ställas i relation till något mål. Detta leder vidare till *den andra aspekten*, nämligen en typ av målsträvan hos individen. Det kan handla om yttre mål så som t.ex. pengar och höga betyg, eller om inre mål, vilket ex. innefattar glädje och stolthet. *Den tredje aspekten* i sin tur består av en växelverkan mellan individens drivkraft och målsträvan, vilket bör ses i förhållande till vederbörandes självförtroende och huruvida uppsatta mål uppfylls (Jenner 2004).

När vi står inför viktiga val i livet gör vi ofta en form av vinst-förlust-kalkyl där vi bedömer sannolikheten för ett misslyckande. Om målet upplevs som ouppnåeligt finns det en risk att vederbörande tänker att ”detta är inget för mig”. Den professionelles roll är att vägleda klienten till realistiska mål. Det faktum att motivationen färgas av avståndet till målet innebär att det är betydelsefullt att arbeta med konkreta och mer kortsiktiga delmål, då man hellre räknar framstegen än ständigt mäta sträckan till målet. Vidare måste individen finna ett personligt värde i att uppnå målbilden, vilket innebär att målet med förändringsprocessen måste vara eftersträvansvärt (Jenner 2004). Något som kan höja det personliga värdet kallas för ett motivationsobjekt, t.ex. målet att efter vistelsens avslut ha en egen lägenhet kan öka sannolikheten att förändringsprocessen äger rum (jfr Bergmark 1998). Empati och respekt är nyckelpunkter för att kunna motivera en klient inom det sociala arbetet. Likaså handlar det som professionell om att vara ärlig och öppen samt att våga konfrontera och sätta gränser (Rökenes & Hanssen 2007). Det gäller att finna och upprätthålla denna balans för att inte fastna i att endast vara medmänniska och basera sitt arbete på etik och moral gällande att vara förstående mot någon som befinner sig i en lägre maktposition. Om detta händer finns risken att nyttan med insatsen blir förminskad och resultaten likaså (jfr Jenner 2005).

Motivationsprocessen påverkas förutom dessa aspekter även av en rad individuella och sociala faktorer. Individuella faktorer innefattar ex. personlighetsdrag och tidigare upplevelser och till de sociala faktorerna hör bl.a. sociala roller, andras förväntningar och strukturella om-

ständigheter (Jenner 2004). Det är av vikt att uppmärksamma det som finns i en individs närhet när en insats ges, ex. miljön eller värderingar hos folk i personens nätverk, vilka antingen kan öka effekten av insatsen eller motverka den (Biehal 2008). Det är dock viktigt att lyfta fram att studier visar på att det inte enbart är en existens av motivation som är avgörande för ett positivt utfall utan det handlar snarare om hur varaktig motivationen är (Bergmark 1998).

5. TEORETISK REFERENSRAM - KAIMER-MODELLEN

5.1. Val av teori & teorireflektion

KAIMER-modellen belyser inte enbart resultat utan lägger fokus på vilka komponenter som är relevanta för att ett visst utfall ska ske, dvs. genom att tolka hur resultat uppstår via olika mekanismer som främjar och hindrar förändringsprocesser hos människor. Det sker via att KAIMER-modellen gör kopplingar mellan vilka komponenter som påverkar varandra då en insats ska leda till ett visst resultat. Till skillnad från ett flertal andra teorier och modeller som ser till faktorerna ”insats – resultat”, så tar KAIMER även hänsyn till dynamiken i de mellanmännsliga processerna samt de förhållningssätt och kontexter som inte går att definiera men som ändå har stor betydelse för resultaten (jfr Blom & Morén 2003). Med bakgrund av detta är KAIMER-modellen passande att använda för att besvara undersökningens syfte och frågeställningar.

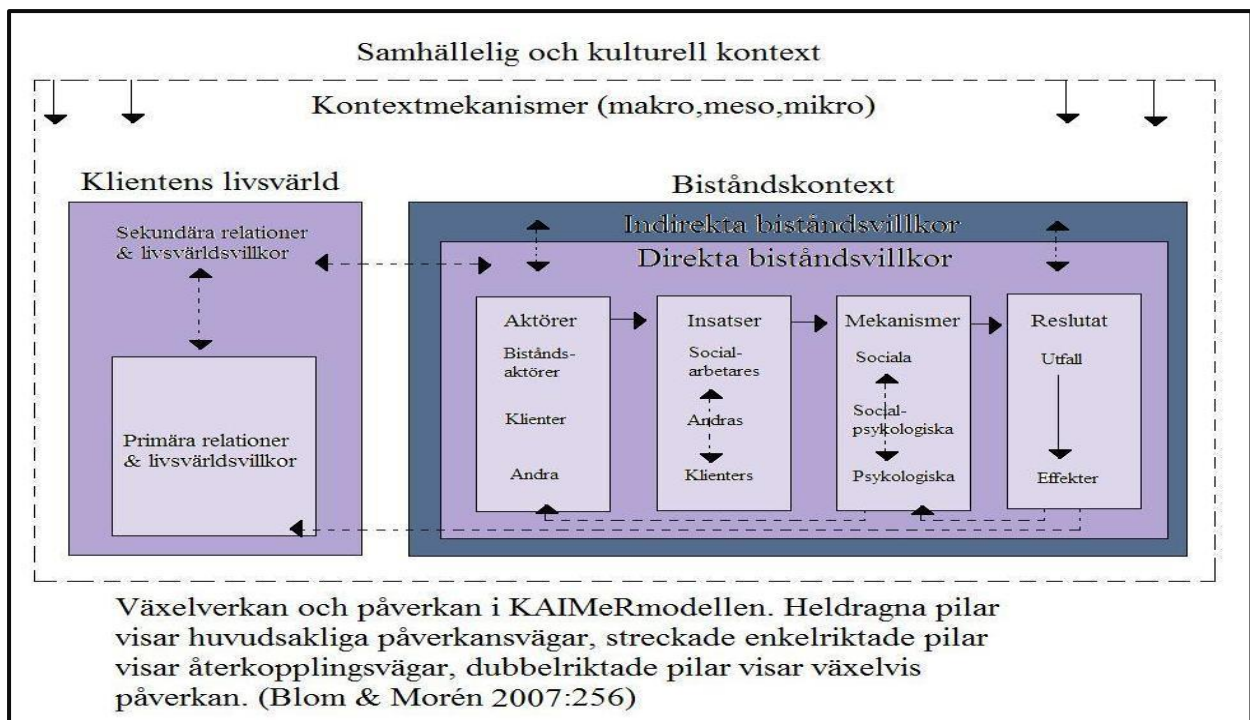
Då man endast utgår från en teori samt en deduktiv ansats finns alltid risken att missa tendenser som ligger utanför ramarna av det som teorin föranleder oss att fokusera på (jfr Bryman 2011). Dock anser vi att vi haft en öppen attityd även mot fenomen som skulle kunna frångå teorin men ändå vara av vikt för att besvara frågeställningarna. Därmed anser vi att användandet av KAIMER-modellen varit till fördel, då modellen hjälpt oss att fokusera på relevanta delar av vår insamlade data samt strukturera materialet. Något vi även haft i åtanke är de faktorer och mekanismer som kan påverka en individ, dennes uppfattning om sig själv samt uppfattningen av sin omvärld ur ett bakgrundsperspektiv. Just detta är inte något som KAIMER-modellen lyfter fram, dock menar vi som författare att en individs bakgrund kan påverka de förutsättningar som finns för huruvida och på vilket sätt den enskilde tillgodogör sig en insats.

5.2. Modellbeskrivning

KAIMER-modellen är en teori som skapats i syfte att kunna göra socialt arbete mer kunskapsbaserat genom att ange en förklaring till hur det sociala arbetet fungerar. Modellen skapades av Björn Blom och Stefan Morén då de arbetade med kunskapsbaserad och verksamhetsutveckling inom Socialtjänstens individ och familjeomsorg (jfr Blom & Morén 2006).

KAIMER-modellen kan ses som ett begreppsschema, där grundbegreppen kontexter, aktörer, insatser, mekanismer och resultat bildar akronymen som är namnet på modellen. Modellens ansats ligger i att kunna se just hur de olika begreppen påverkar varandra, vilket anses vara nödvändigt för att kunna förstå och förklara socialt arbete (Blom & Morén 2007).

Bilden nedan visar på växelverkan och påverkan enligt KAIMER-modellen. Vidare kommer begreppen i modellen att presenteras i de fem kommande avsnitten utifrån boken ”Insatser och resultat i socialt arbete” (Blom & Morén 2007).

5.2.1. Kontexter

Kontexter består av fyra underrubriker där den första är den *Samhälleliga och kulturella kontexten*, som innefattar en individs omvärld, grannskap, lagar och normer. Vilket både kan främja en individs livssituation samt verka hindrande för att uppnå positiva effekter.

Klientens livsvärld är den andra typen av kontext och omfattar primära relationer och livsvärldsvillkor, så som familj, släkt, nära vänner, hälsa, boende och kritiska/betydelsefulla händelser. Kontexten innefattar också sekundära relationer och livsvärldar, så som kollegor, grannar, arbetsplats etc. Både de primära och sekundära relationerna består även av ”problemskapande” relationer.

Den tredje kontexten är *Biståndskontexten* som inbegriper direkta och indirekta biståndsvillkor. Till de direkta biståndsvillkoren räknas den fysiska och sociala miljön där det direkta biståndet sker, en verksamhets organisation, interiör, samarbetsklimat och liknande. De indirekta biståndsvillkoren innefattar lokala biståndsvillkor, övergripande organisationer, politiker, chefer, resurstilldelning etc.

Den sista typen av kontext är de *Sociala kontextmekanismerna*, vilka kan ses på tre olika nivåer; makro-, meso- och mikronivå. De makrosociala mekanismer involverar samhället, så som olika marknadsmekanismer, mesosociala mekanismer återfinns på en organisationsnivå, och mikronivån handlar om gruppmeکانismer, och ex. en socialarbetares bemötande.

5.2.2. Aktörer

Aktörer innefattar de involverade i biståndprocessen och deras formella egenskaper. Här lyfts såldes också de enskilda personernas mer generella antagen om människan, samhället

och det sociala arbetet. Den första underrubriken är *Primära biståndsaktörer*, inom detta begrepp återfinns socialarbetare, terapeuters m.fl. grundsyn. Nästa underrubrik är *Klienter* och innefattar deras grundsyn på människan, samhället och det sociala arbetet.

Den tredje underrubriken, *Andra biståndsaktörer*, är uppdelad i två delar. Den första handlar om de personer som inte huvudsakligen arbetar inom det sociala arbetet, men ändå har vad som man kan kategorisera som ett ”människovårdande” yrke. Det kan ex. vara lärare, läkare eller polis och deras grundsyn på människan, samhället och det sociala arbetet, vilka kallas för formella andra biståndsaktörer. Den andra delen innefattar informella andra biståndsaktörer och handlar om någon som bistår med t.ex. emotionellt stöd, ex. en granne och dennes grundsyn på de tre komponenterna.

5.2.3. Insatser

Begreppet syftar både till de insatser gjorda av professionella, klienter och övriga. Underbegreppet *Socialarbetarinsatser*, kan både bestå av formella insatser, så som metoder, arbetsätt, förhållningssätt etc. Detta handlar om de insatser som den professionelle är ålagd att göra inom ramen för sin yrkesroll medan de informella insatserna kan handla om stöd, hjälp eller umgänge på vänskapsbasis.

Det andra underbegreppet *Klientinsatser* lyfter fram de ansträngningar, förhållningssätt, överväganden etc. som finns från klientens håll. Den sista underrubriken för insatsbegreppet är *Andras insatser*. Även detta begrepp har formella och informella insatser men modellen menar att alla insatser är gjorda av de informella biståndsaktörerna vilka beskrivs under huvudbegreppet Aktörer.

5.2.4. Mekanismer

Begreppet mekanismer är indelat i tre delar. Den första handlar om *Sociala biståndsmekanismer* som ex. innefattar gensvarsmekanismer och rollöverskridandemekanismer. Mekaniserna handlar om mötet mellan klient och professionell och hur mötet kan te sig. En del av mekanismen är osynlig, så som överväganden och motiv, medan den andra delen, själva handlingen, är synlig. *Rollöverskridandemekanismer* beskriver huruvida en klients motivationsnivå kan förändras då de givna rollerna inte alltid hålls mellan klienten och ex. socialsekreteraren. *Rishtagandemekanismer* handlar om att när en klient väljer att försöka förändra ett invariant livsmönster så ställs han/hon inför ett risktagande. Här kan en avgörande faktor vara den tillit som existerar eller inte existerar gentemot den professionelle. När man talar om *Gensvarsmekanismer* som en social biståndsmekanism vill man ringa in hur en klient reagerar på de erbjudanden som kan leda till en förändring som kommer från den professionelle. Den andra är de *Socialpsykologiska mekaniserna*, som handlar om en internalisering av det externa och en externalisering av det interna. Det kan vara att en klient hör ett samtal denne haft med sin socialsekreterare som en ”inre dialog” och att dialogen senare överförs i den yttre världen till handling och social interaktion. Den tredje underrubriken handlar om de *Psykologiska mekaniserna* som menar på den inre psykologiska dynamik som finns hos klient och socialarbetare, ex. altruism, egoism och identifikation.

5.2.5. Reslutat

Reslutat handlar i första hand om de resultat som uppnås hos klienterna som en följd av de insatser som varit aktuella. Man skiljer på underbegreppen *utfall* och *effekter*, där *utfall* står för den genomförda insatsen, ex. att ekonomiskt bistånd är utbetalt. *Effekter* syftar till den eventuella förändring som tillkommit i individens liv. Effekterna kan avläsas antingen genom tidslängd; tidiga effekter (0-6 månader), medellånga effekter (6-12 månader) och långsiktiga effekter (längre än 12 månader) eller utifrån karaktär: ytaspekter, processaspekter eller djupaspekter. Ytaspekter kan handla om att ha en fungerande ekonomi eller att en person efter en insats blir fri från sin problemtik. Processaspekter syftar till att klienten gradvis ska ta ett ökat ansvar för sin förändring och situation. Djupaspekter kan ex. vara att klienten får en bättre självkänsla eller att en klient efter ett samtal med en professionell kan få nya sätt att tänka runt något eller skapar sig en förändrad självbild (Blom & Morén 2007).

6. VÅR UNDERSÖKNING

I detta kapitel presenteras undersökningens empiriska material som består av de kvalitativa intervjuerna. Empirin är fördelad utifrån de teman som intervjuerna baserats på, vilka är *Intervjupersonernas bakgrund*, *Tiden på Ungdomsboendet*, *Intervjupersonernas aktuella livssituation* och *Tankar om Ungdomsboendet i efterhand*.

6.1. Intervjupersonernas bakgrund

Granskningens empiriska material består av sex semistrukturerade intervjuer, varav åldersspannet på deltagarna är mellan 19-22 år. Av de sex intervjupersonerna är fyra tjejer och två killar med olika etniska bakgrunder. Beträffande boendeform hade tre av studiedeltagarna under vistelsen ett övergångskontrakt medan de resterande tre under insatsen bodde i Ungdomsboendets egna lägenheter. De personer som deltagit i studien har varit aktuella för Ungdomsboendets insatser åren 2009-2011 och under tidsperioder från åtta månader till ett och ett halvt år.

Alla studiedeltagare har sin egen historia om hur det kommer sig att de blivit aktuella för insatser från Ungdomsboendet. Vårt syfte har aldrig varit att insamla grundligt empiriskt material om deltagarnas personliga bakgrund och problembild utan snarare att bidra med en generell förståelse för målgruppen. Utifrån studiedeltagarnas egna berättelser och uppfattning om den huvudsakliga anledningen till vistelsen på boendet har vi som författare kategoriserat deltagarnas bakgrund. Detta har gjorts då insatsen ska kunna fungera som främjande för alla de individer som är aktuella på boendet. Ex. behöver inte en person med missbruksproblematik uppleva samma behov av stöd och hjälp inom de områden som någon med psykisk ohälsa. Detta är relevant att hålla i åtanke under läsningen av empirin och vidare i analysen.

Två deltagare har vuxit upp i familjer där psykisk ohälsa hos en eller båda föräldrarna existerat, två andra har under delar av sin barndom varit fosterhemsplacerade och de kommer således ifrån dysfunktionella familjeförhållanden. En intervjuperson saknade helt och hållet socialt nätverk, två befann sig i en psykisk ohälsa och en annan uppgav att ett visst kriminellt beteende och drogbruk var den huvudsakliga anledningen till vistelsen. Fem intervjupersoner har periodvis innan tiden på Ungdomsboendet varit sysslolösa och/eller haft en dysfunktionell sysselsättning, vilket på olika sätt har bidragit till respektive persons problembild. Gemensamt för alla studiedeltagare är att de inte kunde bo hemma och behövde stöd och hjälp i ett steg mot att självständigt klara ett eget boende.

6.2. Tiden på Ungdomsboendet

Hur intensiv kontakten med Ungdomsboendet har varit har varierat för alla intervjupersoner, samtliga uppger dock att den första tiden på boendet präglades av en tät och så gott som daglig kontakt. Vidare handlade den första tiden mycket om att lära känna kontaktpersonen och skapa överrenskommelser om hur insatsen skulle utformas utifrån den unges egna önskemål och behov vilket skildras i citatet nedan:

Vi kom överens om vad vi skulle göra, hur ofta vi skulle träffas, vad vi skulle göra

då och sånt, vad jag hade för behov och vad dom kunde hjälpa mig med

Två studiedeltagare uttrycker att det var påfrestande och ovant att i början ha en sådan frekvent och regelbunden kontakt med boendet, en tredje ungdom talar även om att det var mycket nytt att ta in i början, det var dels en ny upplevelse att bo helt ensam för samtliga deltagare samt att det var nytt att ha en kontaktperson:

Ja det var ju lite smådrygt att ha folk springandes hos mig och så men... Det gav sig ganska snabbt

Det var nytt att ha en kontaktperson, och de mesta handlade väl om att lära känna den personen...

Studiedeltagarna träffade sin dåvarande kontaktperson med olika tidsintervaller där vissa ungdomar har haft en mer intensiv kontakt med träffar två till tre gånger per vecka medan andra setts en gång varannan vecka. Telefonkontakt har dock skett emellan mötena. Hälften av intervjupersonerna framför att de stundvis upplevde att kontakten med boendet blev för tät och att kontaktpersonerna under vissa perioder var inriktade på ”fel” områden, ex. att respektive kontaktperson fokuserade på de delar som ungdomen själv redan var motiverad att genomföra eller upplevde sig klara av:

I början kändes det överflödigt, satte upp ett aktivitetschema, men sen kändes det som att jag går ju ut även om ni inte kollar mig...

Samtliga studiedeltagare ger uttryck för att de uppskattar att kontaktpersonen gjorde det där lilla extra. Deltagarna återger även relationen till kontaktpersonen på ett positivt sätt där de uttrycker att de under tiden på boendet upplevde att respektive kontaktperson lyssnade på dem, brydde sig samt att relationen var på den unges villkor, vilket syns i följande citat:

Kontaktpersonen sa att vi kunde göra det jag ville, men orkade jag inte så var det inte så att jag blev tvingad

Det bästa var att kontaktpersonen lyssnade, och gjorde det jag ville liksom, alltså inte vad som helst men dom grejer som va bra för mig

Beträffande att deltagarna upplevde att relationen formades efter deras villkor speglades även i de aktiviteter som de gjorde tillsammans med kontaktpersonen. Lättsamma beskrivningar om alltifrån gemensam matlagning, träning, biobesök till födelsedagsfirande urskiljs i det empiriska materialet. Intervjupersonerna hade främst, om inte enbart kontakt med respektive kontaktperson under vistelsen på boendet och kan därmed bara yttra sig om hur de upplevde relationen till kontaktpersonen och inte till den övriga personalstyrkan. Det finns dock ett undantag då en studiedeltagare haft mer än en kontaktperson under kortare perioder. Denne uttrycker att det märks en skillnad mellan personalen utifrån vad de tidigare arbetat med och således deras förståelse för respektive ungdom, vilket ses i följande citat:

Alltså man märker ganska tydligt vad dom jobbat med innan... Vet inte hur många fall med min problematik dom haft men... En av dom som jobbar där är inriktad på annat, och då har det väl blivit lite svårare att förstå mig och vad jag håller på med, så det är väl de som märks i skillnad

Gällande arbetssättet som Ungdomsboendet använder så lyfter inte studiedeltagarna fram något speciellt utan de pekar på att de upplevde att det var relationen till kontaktpersonen som var viktig, och att närhet och tillgänglighet hos kontaktpersonen var central, vilket ses i citatet nedan:

Vi hade bra kontakt, dom var jättesnälla och ställde upp när jag behövde det, typ mitt i natten kunde jag ringa dom och prata och det var ju bra

Även fast ingen av intervjupersonerna lyfter fram något specifikt i arbetssätten uppger en majoritet av deltagarna att de upplevde att de fick stor hjälp av boendet gällande vardagsstruktur, hushållsekonomi och budget:

Jag fick hjälp med att lära mig att betala räkningar och sånt där. Också fick man lägga upp sin egen budget och träna på att få pengarna att räcka

Vidare upplevdes det positivt att kontaktpersonen kunde bistå med att stödja de unga i att hantera och strukturera kontakten med myndigheter som ex. Socialtjänsten och Försäkringskassan samt olika företag, som t.ex. försäkringsbolag och internetföretag. Dock framför en studiedeltagare att trots att arbetssätten i teorin var bra så var det ingenting som passade för just denne under de omständigheter som var rådande:

Hm, ja det var bra, dom hade bra med grejer men det funkade inte för mig med arbetssätten [...]. Det var jag som inte var med i själva leken om man säger så. Jag var mest med kompisar och jag for runt fram och tillbaka

Två studiedeltagare uppger att de fick göra en nätverkskarta, som är en metod som kartlägger den unges sociala nätverk vilket upplevdes som roligt. En deltagare nämner även att vederbörande uppskattade aktiviteter där andra ungdomar som var aktuella på boendet involverades och där man tillsammans skulle hitta på saker. Detta beskrivs i nedanstående citat:

Någon form av grupp, alltså att alla som hade kontakt med boendet och gjorde olika saker. Ibland bakade vi, ibland spelade vi spel och sådär. Det var kul faktiskt

Samtliga intervjupersoners huvudsakliga sysselsättning under tiden på Ungdomsboendet var att gå i skolan eller delta i någon form av utbildningsverksamhet. Huruvida ungdomarna regelbundet deltog i avsedd sysselsättning varierade dock, tre studiedeltagare uppger att deras dagliga sysselsättning inte fungerade på ett tillfredsställande sätt medan resterande anser att deras sysselsättning började fungera bättre under tiden på Ungdomsboendet. De två motpolerna speglas i de följande citaten:

Jag var mest uppe på nätterna och sov på dagarna, det var min grej. Jag gjorde ingenting

Det var ju under tiden på ungdomsboendet som det funkade. Innan så tyckte jag att det var skit att gå i skolan, jobbigt, jag fattar inte att jag klarade av det...

Alla intervjupersoner uppger att deras fysiska hälsa under vistelsen på boendet var av någorlunda god karaktär. Beträffande hur deltagarna upplevde sitt psykiska hälsotillstånd under tiden på Ungdomsboendet varierar dock. Hälften av ungdomarna menar på att den första tiden var tyngst och att det under vistelsens gång blev bättre. Resterande studiedeltagare upplevde den första tiden som lättsam och positiv medan en intervjuperson sedan tröttnade på kontakten med Ungdomsboendet och kände att insatsen blev långdragen. En majoritet av studiedeltagarna uttrycker att de under vistelsen stundvis mått psykiskt dåligt på olika sätt där t.ex. en deltagare under sista tiden av insatsen utvecklade en klinisk depression och även var deprimerad vid utskrivning. Dock finns det en kontrast då ex. en intervjuperson uppgett att upplevelsen med tidens gång enbart blev positivare medan en annan menar motsatsen, vilket kan ses i följande citat:

Första tiden va bra, och sedan blev det ännu bättre, fick hjälp med massa saker

Det va roligt från början men sen blev jag bara less, det var som bara tråkigt sista tiden

En annan intervjuperson menar att måndet blev riktigt bra först i slutet av tiden på boendet, i samband med att denne fick byta lägenhet från centrala Umeå till en bit utanför:

Det var när jag bytte lägenhet, först bodde jag centralt där kompisar kunde komma och gå genom dörren som dom ville, och då fick jag klagomål hela tiden för folk bråkade hit och dit, men efter jag flyttade till en annan lägenhet en bit ifrån stan blev det mycket bättre

En av deltagarna har under tiden på Ungdomsboendet erhållit en annan typ av insats från någon myndighet eller organisation med undantag från att samtliga studiedeltagare erhållit ekonomiskt bistånd från Socialtjänsten. Beträffande eventuellt stöd från t.ex. en familj eller annan vuxen förebild är det två intervjupersoner som uppger att de under vistelsen på boendet hade ett stöttande socialt nätverk med andra vuxna omkring sig.

6.3. Intervjupersonernas aktuella livssituation

I dagsläget har fyra av intervjupersonerna ett eget lägenhetskontrakt, en har ett övergångskontrakt medan en bor inneboende hos en kompis. En av ungdomarna bor dock mest hos sin familj och vistas endast i sin egen lägenhet någon gång i veckan.

I dagsläget studerar tre av intervjupersonerna, varav en samtidigt jobbar extra. En av deltagarna som idag inte läser jobbar och uppger att det fungerar ”så där”. De övriga två som inte

studerar är föräldraledig respektive praktiserar. Ungdomarna som deltagit i undersökningen har haft olika typer av mål med tiden på Ungdomsboendet. De personliga målen har handlat om alltifrån att gå ut skolan och skaffa ett jobb till att må bättre i sig själv. Två av studiedeltagarna anser sig idag till fullo ha uppnått sin uppsatta målbild som de hade när de kom till Ungdomsboendet, och fyra menar sig vara på god väg dit:

Jag ville bli självständig, i början tyckte jag det var sjukt jobbigt att bo själv, och kunna deala med dom känslorna. Det pratade vi mycket om i början, att även om man inte är så själv, så när man är själv i lägenheten så känns det så påtagligt. Men det har jag uppnått idag

Jag tror jag kommer få kämpa livet ut, men jag har verkligen kommit en bra bit på vägen

Tre av de intervjuade ungdomarna har fortfarande stöd från myndigheter. Två av dessa uppger att de har en kontaktperson, varav en menar att de inte träffas speciellt ofta då detta behov inte längre finns och ungdomen nu börjar känna sig redo att ta nästa steg och ”helt bli fri från Socialtjänsten”. En av studiedeltagarna har daglig hjälp av sociala myndigheter och behöver mycket stöd i vardagen. Vidare har en av intervjupersonerna utöver de första tre fortfarande väldigt mycket kontakt med sin f.d. kontaktpersonen från Ungdomsboendet. I övrigt är en av ungdomarna i dagsläget självförsörjande, resterande lever på olika former av bidrag.

6.4. Tankar om Ungdomsboendet i efterhand

Delaktighet och uppföljning av livsområdena var något som flera intervjupersoner lyfte som viktigt då det ser tillbaka på sin tid på Ungdomsboendet. Alla studiedeltagare har lyft fram klart övervägande positiva saker med de kontaktpersoner de haft. En intervjuperson menar att även om denne under slutet av vistelsen på boendet tyckte att kontakten var överflödigt, så kan denne idag sakna personalen på boendet. Det som studiedeltagarna i efterhand kan se som betydelsefullt för att få en givande relation till kontaktpersonen var faktorer så som att ha samma person under en längre period, vilket ledde till att ungdomen och kontaktpersonen hade tid att verkligen lära känna varandra. I övrigt ansåg även intervjupersonerna att andra viktiga saker för att relationen till kontaktpersonen skulle fungera var att man lätt kunde föra ett samtal, att kontaktpersonen var rak och ärlig så att man kunde diskutera olika saker fram och tillbaka samt att det var någon som den unge kunde relatera till. Känslan av att kontaktpersonen var någon som man verkligen hade en riktig relation till och som stod på ungdomens sida hela tiden var viktigt för intervjupersonerna, vilket kan ses nedan i citaten:

Man byggde verkligen en relation till varann, typ jag fick födelsedagspresent och så, så det kändes verkligen som en riktig relation

Att man fick lära känna en person och ha den hela tiden istället för att byta, och det märktes ju att kontaktpersonen brydde sig om en, till exempel så sa den när jag slutade att det bara var att komma förbi

Svaren skiljer sig åt gällande hur ofta kontakten skedde och huruvida omfattningen var lagom eller inte. Vissa intervjupersoner menade att det var något positivt att det var en långsam process att lära känna varandra, och att de var delaktiga i att bestämma relationens utformning. En studiedeltagare lyfter fram att det var positivt att inte bli tvingad att träffas, men att det var det bra att kontaktpersonen ringde med jämna mellanrum. En intervjuperson menar dock att denne i dagsläget hade önskat att kontaktpersonen haft mer kontroll samt ställt högre krav. Ex. framkommer detta i intervjun utifrån berättelser om att kompisar bött i lägenheten under perioder av veckor då intervjupersonen själv inte varit hemma samt hade hög frånvaro i utbildningsverksamheten.

Dom borde på nått sätt tvingat mig att gå i skolan, det borde dom ha gjort men det gjorde dom inte [...]. Det hade varit bättre om dom hade tagit kontakt med mig så som dom gjorde från början. Typ göra prover, jag vet inte vad. För det ingick ju...

En annan intervjuperson lyfter dock fram en motbild, då denne ibland önskat få vägledning istället för direkt praktisk hjälp av kontaktpersonen vid problematiska situationer:

Jag fick den hjälp jag behövde, men ibland kunde det bli för mycket [...]. Alltså typ om man sa att man ville ha hjälp gällande pengarna så började dom bestämma allt, hur mycket pengar man skulle få varje vecka och månad och vad man skulle göra av dom och sånt hit och dit, jag tyckte liksom att det blev för mycket

Som tidigare framkommit menar tre av studiens deltagare att de i början av insatsen mådde väldigt dåligt men att tiden på Ungdomsboendet hjälpt dem att få mer ordning i sitt liv samt att deras psykiska hälsa förbättras som följd. Personerna menar dock att de under tiden på boendet upplevde att de mådde bra, men i efterhand anser att så inte alls var fallet, vilket kan ses i citatet:

... var bara en pärs när man ser tillbaka. Då gick man ju bara på autopilot som, tänkte väl inte på det då

Samtliga känner sig betydligt mer självständiga i dagsläget och anser att de fått användning av de redskap de anser att Ungdomsboendet givit dem. Många av de redskap som ungdomarna i efterhand anser har varit till störst hjälp har varit just hur man praktiskt går till väga för att klara sig självständigt i samhället genom olika typer av byråkratier. Det har ex. handlat om att lära sig hur man fyller i blanketter samt var man hittar dessa, hur man ansöker om bidrag, söker jobb och liknande.

En intervjuperson var i början av vistelsen väldigt negativt inställd då denne inte upplevde sig passa in. I efterhand ses dock vistelsen på Ungdomsboendet som något positivt, då samtliga studiedeltagare menar att boendet kunde hjälpa dem bra på ett individuellt sätt utifrån deras egna förutsättningar. Alla intervjupersoner menar på att en förändring tillkommit i deras liv utifrån de insatser som de fått via Ungdomsboendet. Dock skiljer sig beskrivningarna åt, då två personer menar att boendet hjälpt dem dit de är idag, medan fyra i hög grad menar att de

fått hjälp, men att förändringarna även varit beroende av andra faktorer. Faktorer som uppges ha bidragit till förändring har bl.a. varit den egna viljan, personlig mognad, målet att få en egen lägenhet och relationer till familj och kompisar:

Allting har blivit bättre... Men jag vet inte om jag skulle säga att allt va att Ungdomsboendet gjorde det bättre. Det är mycket jag har förändrat både på grund av Ungdomsboendet men det finns också mycket som förändrats på grund av familjen och för kompisar

Förutom den kritik gällande att kontaktpersonerna ibland kunnat ställa högra krav på ungdomarna, fanns önskemålet att kontaktpersonen i vissa fall skulle varit mer pådrivande för ungdomarnas räkning gentemot myndigheter, så som ex. Socialtjänsten:

Kanske att ungdomsboendet hade kunnat hjälpa mig mer, jag har ju verkligen fått puscha för att få allt... Folk går inte att få tag i, går på semester och så.. Det är väl så inom alla byråkratier

Det har även funnits tillfällen då studiedeltagarna menar på de inte förstått varför Ungdomsboendet agerat som de gjort, ex. då en ungdom fick göra ett narkotikatest. Intervjupersonen ansåg vid tillfället att ingen förklaring riktigt givits, vilket ledde till en känsla av att personalen gått bakom ryggen. Ytterligare något som en deltagare upplever saknas med Ungdomsboendet är att det inte finns personal tillgänglig på helgen. Ett annat förslag för en förbättring av verksamheten skulle enligt en intervjuperson vara att redan i början vid inskrivningen vara tydligare med vad Ungdomsboendet kan hjälpa ungdomarna med. Detta då intervjupersonen redan upplevde sig ha kompetensen runt vissa av de livsområden som boendet jobbar med, och behövde hjälp och stöd i annat vilket uttrycks i citatet:

Dom skulle kunna säga i början, mer konkret typ "det här kan vi hjälpa dig med". För nu blev det som att det var mer i slutet som jag verkligen förstod allt dom faktiskt kunde hjälpa mig med

Vidare var det som upplevts som mindre bra att reglerna på boendet ibland var lite strikta och överdrivna enligt ungdomarna, men det är även något som vissa av studiedeltagarna i efterhand menar kan fungera som något positivt. Detta uttrycker en intervjuperson genom att säga:

Liksom, jag har ju haft mornar då jag vägrat gå upp, och då har dom kommit till lägenheten och sagt åt mig ba "GÅ UPP"... och det har ju varit väldigt bra. Just den morgonen kändes det ju inte så, men sen gav det sig ju och man fattade

I övrigt hade även fler inplanerade aktiviteter tillsammans med kontaktpersonen varit ett uppskattat inslag. Avslutningsvis skulle samtliga intervjupersoner i dagsläget rekommendera Ungdomsboendet till en kompis, varav två faktiskt har gjort det:

Jag har faktiskt rekommenderat ungdomsboendet till en kompis. Min vän behövde också lite hjälp, hon hade problem och sådär, och då tipsade jag om boendet

7. ANALYS

Du som läsare har nu fått en genomgång av det insamlade materialet som ligger till grund för analysen som tar sin början i våra sammanfattade slutsatser utifrån KAIMEr-modellens begreppsschema. Där tittar vi närmare samt mer konkret på vilka mekanismer som bidrar till ett specifikt resultat utifrån Ungdomsboendet som insats. I den resterande delen av analysen återfinns KAIMEr-modellen som ett underlag snarare än som en struktur. Detta då vi prioriterat att lyfta fram de relevanta delarna av empirin för att besvara frågeställningarna över att strikt hålla oss innanför den teoretiska referensramen. Analysens material består även av att tidigare presenterad forskning appliceras på den insamlade empirin för att kunna ge täckande svar på studiens syfte och frågeställningar.

Det är viktigt att hålla i åtanke att studiedeltagarna inte är jämförbara med ”normalfallet”, då de kommer ifrån/befinner sig i olika former av problematik. Att ungdomstiden som fenomen blivit förlängd (Eriksson 2006) är inte något som stämmer överens med verkligheten för de intervjuade ungdomarna. Intervjupersonerna har av olika anledningar varit tvungna att till viss del bryta med sin ungdomsperiod och flytta hemifrån tidigare än vad de kanske velat. Detta speglas i citatet nedan:

De hjälpte mig deala med tiden att flytta hemifrån. Det är inte så kul att flytta hemifrån när man inte vill det egentligen

Man kan därför inte endast se till de faktiska resultaten utan det är av vikt att belysa utvecklingen gällande processaspekter. Undersökningens empiri visar på att ett antal olika effekter har tillkommit i ungdomarnas liv och att insatsen således har bidragit till vissa resultat. Men vad är det för bakomliggande mekanismer som har givit upphov till förändringsprocessen, vad har bidragit till en förändrad livsstil och vad är det som har gjort att ungdomarna har utvecklats till självständigare och mer ansvarsfulla individer? I de kommande delarna av analysen ska dessa frågor besvaras genom att blottlägga betydelsebärande kontexter, aktörer, insatser och mekanismer.

7.1. Sammanfattade slutsatser utifrån KAIMEr-modellens begrepp

De *kontexter* som funnits grundar sig i att deltagarna kommer från en otrygg bakgrund. De har upplevt svårigheter i att förstå det svenska välfärdssystemet då det har upplevts som krångligt och i vissa lägen opersonligt, vilket har betydelse i ungdomarnas liv då de tillhör en minoritetsgrupp som i stor omfattning haft kontakt med myndigheter. Kontakten baseras på deras personliga problembild som de haft under tiden för inskrivning på boendet. Den personliga problematiken har även en roll i hur ungdomarna fungerar i den samhälleliga kontexten.

Det sociala nätverk som funnits runt intervjupersonerna har i många fall inte varit av främjande karaktär, och därmed har kontaktpersonen varit en av de mest betydelsebärande *aktörerna* gällande ungdomarnas förändringsprocess. Även ungdomarna själva och deras tankar och syn på omvärlden är av vikt att belysa då de själva är de största aktörerna i sina liv.

De *insatser* som biståtts ungdomarna är just insatsen ”Ungdomsboendet” som innefattar en lägenhet och en kontaktperson samt boendets arbetssätt som utgår från ex. arbete med budgettavla och livsområden. Det syns tydligt att ungdomarna haft användning av redskapen utifrån arbetssättet, och i första hand de som hjälpt dem strukturera tillvaron. Ungdomarnas egna insatser har även haft en stor inverkan på förändringsprocessen. En annan viktig del inom insatser har varit kontaktpersonens informella position, då menat att ungdomarna upplevt dessa som en extra förälder eller väldigt nära vän.

De framträdande *mekanismer* som funnits har i stor mån handlat om mötet mellan ungdomen och kontaktpersonen, och av vikt för att mötet ska leda till en positiv effekt har trygghet, ärlighet och en känsla av en äkta relation varit de viktigaste inslagen. Dessa faktorer skapar tillit och leder till att ungdomarna vågar öppna sig och ta till sig hjälp. Kontaktpersonen måste vara tydlig med varför denne handlar som den gör för att undvika att ungdomen känner sig ”förd bakom ljuset”. En annan mekanism som haft betydelse för ungdomens process är just dennes egna personliga mognad och vilja att förändras, vilket i sig skapar motivation.

Alla intervjupersoner har uppnått en förändring i sitt liv med hjälp av Ungdomsboendets insatser och ett *resultat* har därmed uppstått. Effekterna har skett i form av djupaspekter som att i högre grad våga lita på andra människor, förändra självbilden och få en större förståelse för omgivningen. Utifrån processaspekter har förändringar som att ta ett ökat ansvar för sin livssituation samt att påbörja resan mot ett självständigt liv uppkommit. Även ytaspekter där ex. att klara vardagliga sysslor och hantera sin ekonomi har tillkommit. Den största förändringen är att ungdomarna i dagsläget har en bättre struktur i sin tillvaro med goda rutiner vilket bidragit till att intervjupersonerna blivit självständigare.

7.1. Relationen – viktig men föränderlig

Den primära aktör som främst varit närvarande för ungdomen under vistelsen på Ungdomsboendet har för samtliga varit kontaktpersonen. Det är av vikt att belysa interaktion mellan ungdom och kontaktperson då det genomgående framkommer att det är denna relation som intervjupersonerna uppfattat som mest betydelsefullt med tiden på boendet. Relationens positiva karaktär är således det som studiedeltagarna framför som viktigast med insatsen:

Det är inte reglerna eller arbetssättet utan kontaktpersonen, det var den som var bra

I det stora hela har de sociala biståndsmekanismerna enligt de intervjuade ungdomarna fungerat bra och mötet med personalen från Ungdomsboendet har upplevts tillmötesgående. Resultaten överrensstämmer med de utvärderingar som är gjorda vid Älmhults och Visbys ungdomsboenden där intervjupersonerna i de studierna lyft fram att det var relationen till personalen, samt att denna präglades av positiva intryck som var av betydelse. Samtliga deltagare i vår undersökning uppger att de varit nöjda med relationen, men vad är det som bidragit till denna goda karaktär? Deltagarna i undersökningen menar att kontaktpersonen kunnat motive-

ra och hjälpa dem att finna redskap för att utvecklas till självständigare individer och på så sätt klara sig bättre i framtiden:

Att min kontaktperson var väldigt pedagogisk [...] Och att min kontaktperson gav mig redskap...

Att ha samma kontaktperson under hela vistelsen och betydelsen av att verkligen lära känna kontaktpersonen på djupet var väsentligt. Det blir förståeligt mot bakgrund av att intervjupersonerna vuxit upp under instabila förhållanden utan någon fast punkt till en stadigvarande vuxen förebild. Relation till kontaktpersonen kan således ses som en trygghetsfaktor i den unges tillvaro och kan företräda den trygga bas som tidigare forskning pekar på är betydelsefull för ett gott välmående och en gynnsam utveckling (se t.ex. Lindblad & Lindgren 2009).

Tillit har varit centralt för att studiedeltagarna ska våga förändra sin livssituation, då det ex. inneburit att förändra relationen till någon annan betydelsefull person som tidigare haft en negativ inverkan i ungdomens liv. Här syns tydliga risktagandemekanismer, då ungdomarna upplevt att de behövt en stabil grund i relationen till kontaktpersonen innan de vågat förändra relationer till ex. föräldrar. Det är av vikt att kontaktpersonen motiverar den unge att våga bryta gamla mönster genom att vägleda denne när han/hon gör sin personliga vinst-förlustkalkyl (jfr Jenner 2004). Kontaktpersonen kan stödja ungdomen att sätta upp realistiska mål samt arbeta med konkreta delmål för att hålla den unges motivationsnivå hög under hela förändringsprocessen.

Personalens informella position och relationen till ungdomarna har varit oerhört viktig för intervjupersonerna, där några deltagare t.o.m. gett uttryck för att kontaktpersonen blivit som en extra förälder eller vän. Det har varit främjande för ungdomarna att de upplevt att kontaktpersonen ”gjort det lilla extra” och ansträngt sig utöver vad som ingår formellt i arbetsuppgifterna. De rollöverskridande mekanismerna har således höjt motivationsnivån.

Gensvarsmekanismerna hos de intervjuade ungdomarna har i viss utsträckning hört samman med de psykologiska mekanismerna så som mognad då även processen att känna tillit till kontaktpersonen har spelat en stor roll. I början av vistelsen på Ungdomsboendet uppfattades kontaktpersonen som ett hot, men allt eftersom vågade de ta till sig hjälpen:

Alltså min upplevelse förändrades, från att se dom som ett hot till eller nån som inkräktar till att inse att dom faktiskt kunde hjälpa mig

En ungdom menar dock att insatsen upplevdes som långdragen och slutade således att ta till sig erbjudanden om hjälp. Detta är ett exempel på att det kan uppstå en obalans i relationen då uppfattningen om vilken behovsbild som finns skiljer sig åt mellan den enskilde och den professionella. För att inte den unges motivationsnivå skall sjunka under en gräns där en förändring ej blir möjlig är det av vikt att kontaktpersonen är tydlig och påminner den unge om vilka mål och delmål som är uppsatta samt visar på vilka motivationsobjekt som finns. Berg-

mark (1998) påvisar att just ett motivationsobjekt kan höja det personliga värdet i att förändra sin situation, vilket leder till en ökad motivationsnivå. En gemensam målbild bör utarbetas för att motivera ungdomarna till en långsiktig förändring, och för att detta ska ske bör kontaktpersonen föra en öppen dialog med den unge för att tydliggöra var deras åsikter går isär då det är ungdomen som ska genomföra förändringen och inte kontaktpersonen (jfr Johansson & Wibring 2005). Trots övervägande positiva beskrivningar så uttrycker vissa studiedeltagare beträffande en öppen och tydlig kommunikation ett visst missnöje. Ex. vid ett tillfälle har en deltagare upplevt sig ”förd bakom ljuset” då ungdomen blivit ombedd att göra ett narkotikatest utan att få en bra förklaring vilket intervjupersonen önskat då denne uttrycker:

Jag minns en gång, det var mer en sak som hände, jag förstod inte riktigt men dom ville att jag skulle ta ett pissprov då dom trodde att jag använt narkotika, tyckte det hela kändes konstigt och att dom inte förklarade. Det kändes som om dom hittade på det, bara för att kolla...

Den dolda delen av den sociala biståndsmekanismen, motivet, har inte förklarats på ett tillfredställande sätt när den synliga delen, handlingen av personalen att be om testet, har ägt rum. Här påvisas att det är viktigt att personalen är tydliga mot ungdomarna gällande varför de handlar på ett visst sätt så att relationen inte skadas och förändringsprocessen hämmas.

Vid frågan om intervjupersonerna har haft kontakt med boendet efter utskrivning uppger samtliga att de av alltifrån praktiska skäl till mer djupa frågor har kontaktat boendet eller blivit kontaktade. Alla har upplevt att de varit välkomna att höra av sig till respektive kontaktperson efter tiden på boendet, vilket har uppskattas och nyttjats. Vissa av intervjupersonerna har fortfarande en någorlunda regelbunden kontakt, en deltagare säger t.o.m. att denne nästan inte märker någon skillnad sen utskrivning:

Jag har fortfarande kontakt. Jag brukar ringa min förra kontaktperson om jag behöver hjälp och då ger dom mig information och sånt, de är bra. Jag ser typ ingenting som förändrats i relationen sen jag skrevs ut

Intervjupersonerna uppger att de är oberoende av Ungdomsboendet medan empirin visar på en i vissa fall aktiv relation till boendet efter utskrivning. Personalen på boendets formella egenskaper är att vara kontaktperson till respektive ungdom. Kontaktpersonen ska finnas till hands för den unge och anpassa insatsen till dennes behov och önskemål. Detta för oss vidare till något som speglar insatsens och relationens utformning, nämligen individanpassat stöd vilket lyfts i följande avsnitt.

7.2. Alla är vi olika – vikten av individanpassat stöd

Oavsett karaktär på relationen mellan den unge och kontaktpersonen så är kärnan att insatserna är individanpassade. Det är av stor betydelse för verksamhetens resultat med tanke på att de aktuella ungdomarna har olika former av problembilder och det är således centralt att stödet utformas efter respektive individs behov. Detta styrks av Jenners (2004) resonemang kring att om utformningen av en insats inte tar hänsyn till individuella faktorer så kan motiva-

tionsnivån påverkas negativt. En deltagare i undersökningen uttrycker att denne först efter en tid på boendet förstod vad kontaktpersonen kunde stödja med och framför att det vore bra om man tidigt vet vad man kan få hjälp med; stödet skulle på detta sätt bli mer individanpassat:

*Jag insåg väl efter ett tag hur mkt som man kunde få hjälp med. I början insåg jag inte det, men sen ba "shit vad mycket dom kan hjälpa mig med"
... Typ en lista vore bra att ha...*

Studiedeltagarna skildrar insatsen och relationen till kontaktpersonen som att den delvis var på deras villkor. Det empiriska materialet visar dock på att den unge inte fick komma och gå som han/hon ville utan att de insatser som gjordes syftade till att gynna den unges utveckling mot en självständigare tillvaro där den personliga målbilden fanns närvarande. Utifrån detta kan man dra slutsatsen att insatsen både uppskattas av ungdomarna samt främjar den unges utveckling om den utformas som frihet under kontroll. Det är således betydelsefullt att lyfta fram att undersökningen visar på att studiedeltagarna under vistelsen upplevde insatsen som tillräcklig men i efterhand kan se att mekanismer så som mer stöd och kontroll hade kunnat leda till en större effekt. Här kan man se till Rökenes & Hanssen (2007) som belyser att det är minst lika viktigt att våga konfrontera och sätta gränser som att vara ärlig och öppen mot klienter då man är professionell inom det sociala arbetsfältet.

Det finns skilda beskrivningar beträffande när intervjupersonerna kunde kontakta respektive kontaktperson. Detta påverkas av psykologiska mekanismer så som den syn kontaktpersonen har på sitt jobb och vilket personligt arbetssätt denne har samt var i sin livsprocess ungdomen vid tillfället befunnit sig. De ungdomar som haft möjlighet att kontakta sin kontaktperson när som helst gällande vad som helst har lyft fram detta som något väldigt positivt:

Vi hade bra kontakt, dom var jätte snälla och ställde upp när jag behövde det, typ mitt i natten så kunde jag ringa dom och prata och det var ju bra

Alla ungdomar har inte haft en sådan relation till sin kontaktperson, utan vissa har haft en kontakt karaktäriserad av bestämda tider. Dock har den senare beskrivna typen av relation inte uppfattats som negativ. Empirin visar på betydelsen av att den insats som Ungdomsboendet bistår med är individanpassad. Detta kräver mycket av respektive kontaktperson och det är således av vikt att det sker ett samarbete mellan både personalen på boendet samt externa biståndsaktörer för att öka motivationen och således möjliggöra en förändringsprocess hos den enskilde. Boendets roll i den unges förändringsprocess blir att identifiera individuella behov och önskemål och därefter utforma insatsen för att kunna öka den enskildes motivation och således främja en positiv utvecklingsprocess som leder till att ungdomen gör specifika val som i slutändan påverkar livsstilen. I övrigt så visar granskningen inte på några olikheter i behovet av stöd utifrån kön eller etnicitet. Detta bör hållas i åtanke då det kan tyda på att utformningen av insatsen inte ska vara beroende av t.ex. kön, utan snarare utifrån individspecifika behov och förutsättningar.

7.3. Att utvecklas & förändras - en livsprocess

Deltagarna i granskningen delar inte samma grundsyn på människan, samhället och det sociala arbetet. Det är naturligt då deras bakgrund karaktäriseras av olika typer av problematik. Som tidigare nämnts är det viktigt att komma ihåg att de ungdomar som deltagit i undersökningen inte är ”som en vanlig 20åring” utan har andra förutsättningar och villkor.

Den psykiska hälsan har varit något som varierat under den inskrivna tiden. Ett dåligt psykiskt mående påverkar en individs liv i många aspekter, ex. möjligheten att inneha en fungerande sysselsättning, att kunna ha givande relationer till andra människor och att hitta motivation till att förändra sin livssituation. Det är därför av vikt att hjälpa de ungdomar som inte har en god psykisk hälsa att förbättra den för att som ett nästa steg kunna ta tag i andra problematiska aspekter. I citatet nedan speglas hur en av intervjupersonerna inte haft en god psykisk hälsa och därmed haft svårt att inneha en sysselsättning. Med tiden förbättrades hälsan, och då en sysselsättning tillkom förbättrades hälsan ännu mer:

*Det har varit allt ifrån strålande till nattsvart.. så väldig skillnad i det [...]
Jag fick ju en praktik, när allt började ordna upp sig lite mer och jag mådde
bättre.. det fungerade jättebra då*

Det är således viktigt att Ungdomsboendet både praktiskt och mentalt stöttar de inskrivna ungdomarna att inneha en sysselsättning utifrån den grad de personligen klarar av då det kan bli ett steg mot ett bättre mående och en självständigare livssituation.

Ett flertal av intervjupersonerna anser att det funnits andra faktorer än enbart insatserna från Ungdomsboendet som bidragit till att de i dag har kommit så pass långt i sin utveckling mot att bli självständiga individer. Som tidigare nämnt har intervjupersoner lyft faktorer så som personlig mognad och relationen till familj och vänner som bidragande till förändringsprocessen. Dessa s.k. klientinsatser kan ha en avgörande roll för huruvida förändringen förblir bestående eller inte. En intervjuperson menar att en stor del av förändring har berott på att individen själv har mognat, och idag lättare kan se vad som är dåligt för denne själv, samt i större utsträckning tar ansvar för sig själv och sin livssituation:

Ta ansvar – ja, förr gjorde jag inte det, då brydde jag mig inte [...], asså då var det roligt, allt jag gjorde det var roligt, jag var lite yngre också, jag ska inte skylla på det men allt jag gjorde var rolig då. Men nu när jag tänker tillbaka är det enda jag ser att det var idiotiska grejer, så det jag tyckte va bra då är ju förjävligt nu

Berglund (2008) påpekar betydelsen av ungdomens tolkning av sig själv i valet av livsstil. Vidare lyfter Wood (2009) att i och med en personlig mognad kan ungdomar se sig själva som mer ansvarstagande vilket leder till en förändrad livsstil som är en förutsättning för att ungdomen ska kunna övergå till ett självständigare och ”vuxnare” liv. Via sin inre motivation till förändring kan således ungdomarna i granskningen gå från passivitet mot ett mer ansvarstagande liv, och därmed ett mer medvetet aktörskap. Det är därmed av vikt att Ung-

domsboendets personal finns närvarande som vuxna förebilder för att stötta ungdomen i mognadsprocessen och bekräfta framgångar som leder mot ett mer ansvarstagande sätt att leva. Det är även väsentligt att vägleda den unge och framföra alternativa sätt att tänka och handla om ungdomen upplevs stagnera eller backa i utvecklingsprocessen.

7.4. Från kaos till struktur – att skapa möjligheter

Intervjupersonerna har inte i första hand gett uttryck för vikten av boendets specifika arbets-sätt utan det som var mest centralt var den informella relationen till personalen. Dock tyder empirin på att arbete med budgettavla samt kontaktpersonens formella roll i förhållande till andra myndigheter så väl som mot det sociala nätverket har varit betydelsefullt.

De intervjuade ungdomarna kommer ifrån en bakgrund som till stor del präglats av otrygghet och det som lyfts fram i arbetssätten som främjande faktorer är just det som skapat tydlig struktur och ordning. För att ungdomarna ska kunna leva ett självständigt liv är det som tidigare nämnts viktigt att se till både inre och yttre förutsättningar (se ex. Johansson & Wibring 2005). Det är en nödvändighet att se även till att de yttre förutsättningarna som att en fungerande boendesituation samt ekonomi finns, för att skapa möjligheter till förändring. Utan de yttre förutsättningarna kommer motivationsnivån för att bibehålla utvecklingen samt fortsätta utvecklas mot ett självständigare liv att minska. Att skapa en viss struktur runt ungdomarna är därmed nödvändigt, och är även något som studiedeltagarna i efterhand själva lyfter fram som positivt i boendets arbetssätt, vilket speglas i citatet nedan:

Jag har lärt mig att strukturera upp saker och ting, och verkligen få dom gjorda

Arbetet med budgettavla gav ungdomarna en större förståelse för ekonomi. Även arbetet med livsområdena har lyfts fram, då just att utvärdera och få se framsteg var något som uppskattades. Detta kan härledas till det faktum att hur motiverad en individ blir för att genomföra en förändring påverkas av upplevelsen av sträckan till målbilden. Därför kan det vara skönt att få se att man kommer närmare och att delmål uppfylls, vilket även Jenner (2004) lyfter fram som motivationshöjande. Vidare har arbete med nätverkskarta samt nätverksträffar ansetts värdefullt och ungdomarna upplevde att de efteråt fick en bättre kontakt samt större förståelse för det sociala nätverket. Det är viktigt att arbeta med det sociala nätverket då det kan hjälpa ungdomen att i efterhand bibehålla en förändring i sin livsstil.

Uppskattningen kring att få hjälp att förstå och strukturera de praktiska bitarna i livet kan höra samman med att intervjupersonerna upplevt sig överrumplade och förvirrade i förhållande till den svenska byråkratin. Utifrån intervjuerna ses att vad som kan kategoriseras som ett hinder i ungdomarnas kontext är att byråkratin är svår att förstå då man är ung, inte har så mycket kunskap om de sociala systemen och inte besitter de verktyg som behövs för att kunna orientera sig administrativt. Ungdomarna beskriver att det är rörigt och svårt att förstå hur t.ex. blanketter ska fyllas i, medan en ungdom anser att för att få hjälp från Socialtjänsten ska man ”spela spelet rätt”:

Grejen med soc och alla byråkratier är ju att man måste vara sjukt på, och kämpa själv väldigt mycket.. Det är lite som ett spel, som man måste lära sig spela. Och det är ju svårt för en 17-18 åring att kunna själv

Bekymmer med att förstå det svenska välfärdssystemets struktur har i vissa fall bidragit till att den unge bl.a. stått utan pengar efter utskrivning vilket kan leda till allvarliga konsekvenser. Då endast en av de intervjuade ungdomarna i dagsläget är självförsörjande är det av vikt att en förståelse för de sociala systemen finns. Även de studiedeltagare som i dag har en funktionell sysselsättning utifrån ex. skolgång, är fortfarande beroende av någon form av bidrag. Att denna förståelse byggs upp är inte bara central för att gå runt ekonomiskt, utan har också en avgörande roll för hur samhället skapar ett underlag för val av livsstil. Att känna sig oförstående och stå utan inkomst kan härleda till att ungdomarna upplever ett utanförskap samt känner en misstro mot samhället. Detta är något Berglund (1998) framhåller som en avgörande faktor för hur ungdomar upplever att samhället bemöter dem, vilket i sin tur har en del i valet av livsstil. Ett arbetssätt som tydligt strukturerar dessa bitar kan bidra med en känsla av kontroll inför ex. vardagsekonomin och främjar en utveckling mot ett självständigare liv. En deltagare nämner t.ex. att det uppskattades att ha och se saker nerskrivna på papper, dels för att kunna plocka fram det när det behövs och för att det skapar en god struktur i vardagen:

Det var bra med arbetsätten... ger som lite struktur när man har det nedpräntat på papper, liksom "så är det"

Ungdomsboendet som aktör har således varit ett stort stöd i att ge ungdomarna de redskap och verktyg de varit i behov av för att kunna förhålla sig till dessa myndigheters villkor, trots att det emellanåt har funnits brister i att helt självständigt behärska de krav som ställts. Detta kan förklaras utifrån att ungdomarna gett uttryck för att de fått stor hjälp av Ungdomsboendet i dessa avseenden. I vissa lägen kan en antydning till att boendets krav på att ungdomen i högre grad ska klara detta själv ha varit för låga. Därmed är intervjupersonerna i somliga lägen efter utskrivning fortfarande till viss del beroende av Ungdomsboendet. Balansgången mellan att handleda kontra att "springa ungdomarnas ärenden" är således av största vikt.

Jag fick hjälp med att bena upp allt... som sagt, fatta alla papper och sånt med typ soc. Alla ungdomar som är i kontakt med soc skulle behöva något som Ungdomsboendet, för det känns inte alltid annars som att alla är på ens sida, och på Ungdomsboendet känns det verkligen som att dom är på ens sida. Att ha någon som fajtas med en

Citatet visar på att det är viktigt att få ungdomen att känna att någon står på dennes sida, utan att för den skull reducera ungdomens eget ansvar för sitt liv. Det handlar om att skapa möjligheter för ungdomen att i framtiden klara av att bibehålla en struktur i livet.

7.5. Ingen insats sker i ett vakuum – betydelsen av yttre påverkansfaktorer

Den svenska samhälleliga kontexten har/har haft en påverkan på ungdomarnas liv utifrån den typ av problematik de besitter/besuttit. Att ex. vara sysslolös eller inneha ett missbruk kan leda

till en känsla av utanförskap och att inte uppleva sig själv som accepterad. En intervjuperson uppger att denne tidigare haft problematik gällande kriminalitet och drogbruk, men att den perioden i livet nu är förbi. En känsla av att vara mer respekterad i och med att vara självständigare och utan den sociala problematiken uttrycks:

Folk såg ner på mig innan, va fan du är överallt, idag är jag inte överallt, idag är jag en lite mer respekterad människa

Exemplet lyfter fram att intervjupersonen i dagsläget anser sig uppfattas på ett annorlunda sätt av samhället. Denna spegling påverkar självbilden som i det långa loppet påverkar valet av livsstil. Då den sociala problematiken reducerats, får ungdomarna en större självinsikt samt att utvägar från det val av livsstil man hittills gjort uppenbarar sig. Det blir därmed lättare att välja en ny roll och därmed förändra sin livssituation (jfr Berglund 1998).

Att få en egen lägenhet har varit eftersträvansvärt och har bidragit till en ökad motivationsnivå. Vetskapen om målet med insatsen har gjort att ungdomarna känt sig mer motiverade att lämna sitt gamla liv bakom sig för att skapa ett nytt:

Dom fixade lägenhet och sånt till mig man börja liksom tänka, nu har jag allting och nu behöver jag inte göra dumma saker. Så det var lite för lägenheten jag skärpte mig

Citatet tyder på att motivationsnivån blev höjd då det personliga värdet i att uppnå målet att bli självständig förstärktes med ett motivationsobjekt (jfr Bergmark 1998).

Kompisar och kärleksrelationer som socialt nätverk har lyfts både som positiva och negativa primära relationer. En intervjuperson uttryckte att det var av hjälp att ha kompisar som var stöttande genom förändringsprocessen. En annan lyfte fram att då denne hade ”stökiga” vänner bidrog det till osäkerhet och vissa problem att själv kunna bli mer ansvarstagande. Det sociala nätverket runt ungdomar som får en insats är centralt, då ungdomstiden bl.a. handlar om en övergångsperiod till ett vuxenliv. Huruvida nätverket stöttar eller inte stöttar ungdomen har en stor inverkan på effekten av insatsen vilket även styrks av Biehal (2008). Ett främjande nätverk runt ungdomen kan förstärka insatsens effekter, medan en negativ påverkan kan motverka målbilden. Detta syns i vår empiri då ungdomen i fråga hade en lägenhet placerad i stadskärnan och ständigt hade vänner som ”kom och gick”. Under denna period skedde ingen större förändring i livssituationen. Dock när en ny lägenhet blev aktuell försvann mycket av vännernas inflytande, och denne menar att det då blev betydligt lättare att få till en förändring:

Jag mådde inte så bra för det hände så mycket saker omkring mig, det var inte alls bra. Men då jag flyttade till den andra lägenheten så blev det mycket bättre.

Då en majoritet av deltagarna inte haft ett stöttande socialt nätverk har kontaktpersonen utgjort en stor del av de positiva primära relationerna. Ett resonemang kan föras gällande huru-

vida ett funktionellt nätverk inte bara främjar tillägnandet av insatsen, utan även underlättar en övergång från insatsens avslut till att effekter av insatsen bibehålls. Det leder vidare till det faktum att det inte i något av fallen funnits ett samarbete mellan boendet och den unges sociala nätverk, vilket eventuellt hade kunnat leda till att den unge tillägnat sig insatsen lättare samt att öka chanserna för att förändringarna som sker utifrån insatsen blir mer permanenta.

8. DISKUSSION

I rapportens avslutande kapitel återfinns allmänna reflektioner där bl. a. förslag till Ungdomsboendet för förbättringar av verksamheten samt att tankar kring metodens betydelse för resultatet framkommer.

8.1. Allmänna reflektioner

Som nämnts i granskningens inledande kapitel anser vi att det är viktigt att betrakta ungdomar som en del av samhällets framtid. Ungdomar med social problematik är ett aktuellt ämne inom det sociala arbetsfältet. Att jobba med denna målgrupp kan i många fall ses som en utmaning, då gruppen utöver sin sociala problematik befinner sig i en känslig period i livet. Dock då ungdomstiden just handlar om att hitta sig själv, utvecklas som person och övergå till ett vuxnare liv är det av största vikt att individer i denna situation med en social problematik får just det stöd och den handledning som de är i behov av.

Att göra granskningen har för oss författare varit roligt och givande. Vi har fått ta del av intressanta berättelser och tankar från de intervjuade ungdomarna, vissa som verkligen gjort ett avtryck. Vår förhoppning är att granskningen ska ge Ungdomsboendet tips och råd på hur verksamheten skulle kunna förbättras för att i ännu högre grad kunna främja inskrivna ungdomars utveckling mot ett självständigare liv. Vi hoppas även att personalen tar åt sig av det beröm som framkommit i vår empiri gällande att ungdomarna verkligen uppskattat respektive kontaktperson och uppnått en förändring gällande sin livssituation.

8.2. Verksamhetens utvecklingsaspekter

Undersökningen visar tydligt på att ungdomarna uppfattar insatsen som tillfredställande men granskningen redogör även för en viss kritik mot boendet. I följande redogör vi som författare för våra konkreta förslag beträffande utvecklingsaspekter utifrån det empiriska materialet, tidigare forskning och våra personliga slutsatser.

Intervjupersonerna har själva lyft fram förslag på förändringar i verksamheten för att förbättra den. Ett förslag finns gällande att ha öppet även på helger, om så inte varje helg så kanske någon helg ibland, då detta skulle skapa en större trygghet. Ett annat förslag är att Ungdomsboendet skulle kunna tillhandahålla en lista, eller på något annat tydligt sätt kunna påvisa vad det är insatsen kan bistå med redan vid inskrivning. Då boendet kan hjälpa ungdomarna med väldigt olika saker beroende på de personliga behoven, uppfattade en intervjuperson att det var svårt att förstå all den hjälp som fanns till förfogande i början av vistelsen. Detta ledde till att den första tiden på boendet delvis kändes överflödigt, och att det stöd som fanns inte var behovsmotiverat. En intervjuperson ansåg även i efterhand att det hade varit gynnsamt för vederbörandes utveckling om boendet varit lite strängare samt haft en hårdare kontroll. Intervjupersonen önskar att personalen ex. skulle ha hälsat på i lägenheten i stället för att bara ringa, samt mer eller mindre tvingat denne att gå till skolan och inte bara sitta hemma på dagarna. Det är därmed viktigt att personalen har i åtanke att även om en ungdom i dagsläget inte har någon förståelse för varför de ex. måste gå i skolan finns i vår empiri exempel på en

önskan om att personalen varit ”strängare”. Att sätta gränser och ställa krav även om relationen är baserad på en jämlik nivå är av vikt. Detta är dock något som vi som författare vill framhålla är mycket individuellt, då andra intervjupersoner gett uttryck för att det varit något väldigt positivt att just få en större del frihet, och det är här viktigt att personalen på boendet är uppmärksamma på behovsbilden. Därmed inte menat på vad ungdomen vill göra, utan vad ungdomen behöver göra. Detta för oss vidare på betydelsen av individanpassat stöd.

Empirin visar på att ungdomarna bemöts och får olika typer av stöd från personalen gällande t.ex. när ungdomen kan ringa kontaktpersonen, då vissa haft möjlighet att nå sin kontaktperson dygnet runt medan andras relation varit mer baserad på bestämda tider. Vi som författare finner det av vikt att Ungdomsboendet pratar ihop sig så alla har möjlighet till samma stöd och att det utgår ifrån den enskilda individens behov. Således ska möjligheten till kontakt med boendet utgå från ungdomens behov, oberoende av vilken kontaktperson denne blir tilldelad.

Ungdomarna uppskattar och nyttjar möjligheten att efter insatsens avslut kontakta Ungdomsboendet, dock kan ett visst behov urskiljas gällande att utslussningsfasen och kontakten med den unge efter utskrivning förändras på vissa punkter. Det är ingenting direkt negativt i ett kort perspektiv men utifrån ett långsiktigt perspektiv kan det få oönskade följder. Det kan leda till att ungdomarna inte fullt utvecklas till självständiga individer utan fortfarande behöver Ungdomsboendets stöd och risken blir att den unge blir alltför beroende av relationen. En fortsatt kontakt ger således upphov till en viss trygghet men kan också hindra utvecklingen mot ett självständigare liv. Med detta sagt menar vi inte att utskrivna ungdomar inte ska kunna kontakta boendet vid behov men relationen bör inte utvecklas till ett beroende då det inte kan betraktas som gynnsamt för förändringsprocessen. Det gäller här att hålla i åtanke att för att motivera ungdomarna till att fortsätta utvecklas mot självständigare individer kan det vara centralt att ställa högre krav, vilket även styrks av Jenner (2005). Genom att i större utsträckning låta dem bemöta svårigheter som kan uppstå i deras livsföring på ett självständigare plan. I det fall att insatsens tidsram skulle förlängas eller utslussningsfasen tillträder i ett tidigare skede skapas bättre förutsättningar för den unge att klara sig själv utan något större stöd från boendet. En tydligare struktur med riktlinjer skulle således främja utvecklingsprocessen och förhindra att ungdomarna blir beroende av den före detta kontaktpersonen. Ytterligare en fara med dessa diffusa ramar är att ungdomarna informellt är aktuella på boendet vilket kan bidra till en potentiellt för hög arbetsbelastning för personalen, vilket i ett större perspektiv även kan påverka insatsens kvalitet.

Granskningen tar fasta på att det är relationen mellan den unge och kontaktpersonen som är av betydelse och att samtliga som deltagit i undersökningen uppfattat den som god. Gränsen mellan vad som är personligt och professionellt kontra privat tenderar dock ibland att suddas ut. Risken med att relationen blir så pass nära är att den unge får svårt att släppa taget och frigöra sig från de stöd hjul som kontaktpersonen symboliserar och relationen kan på så sätt bli hindrande för utvecklingen mot ett självständigare liv. Detta stryks av Jenner (2005) som framhåller att det är av vikt att komma ihåg att vara professionell inom det sociala arbetet för

att inte minska nyttan med insatsen för klienten. Det är således betydelsefullt för personal och andra aktörer vid boendet att diskutera, dels inom gruppen med också i förhållande till ungdomarna i syfte att skapa tydliga roller. Dock är relationen det viktigaste verktyget som Ungdomsboendet har, som bl.a. har bidragit till en förhöjd motivationsnivå och en ökad tillit till sig själv och vuxenvärlden. Det är således av vikt att ta vara på och utveckla detta unika och betydelsefulla band som på många sätt stödjer dessa ungdomar på deras resa mot ett självständigare liv.

8.3. Metodologiska reflektioner & förslag till fortsatt forskning

För att säkerhetsställa att man mäter rätt konstrukt, d.v.s. att det inte är andra aktörer som bidragit till att insatsen fått ett visst effekt bör man se till huruvida deltagarna under vistelsen fått något annat stöd. Förutom ekonomiskt bistånd så har endast en av deltagarna under tiden på boendet haft stöd från andra primära biståndsaktörer än Ungdomsboendets personal. I förhållande till KAIMEr-modellen är det nödvändigt att belysa huruvida andra insatser existerat då modellen lyfter att olika mekanismer kan leda till ett visst resultat. Det handlar således om att effekterna som granskningen påvisar beror på Ungdomsboendet som insats och inte som en följd av andra aktörer. Vi som författare är av uppfattningen att granskningen mäter rätt konstrukt då det finns en tydlighet kring villkoren som granskningen utförts i. Vidare beaktar KAIMEr-modellen den process som en insats startar vilket resulterar i att vissa effekter uppstår. Detta har i viss del påverkat granskningen då några av intervjupersonerna fortfarande har en aktiv informell kontakt med Ungdomsboendet och de effekter som uppstår som följd av denna interaktion blir svåra att mäta. Det är således komplext att skatta och bedöma var i förändringsprocessen den unge befinner sig och i vilket utsträckning det påverkar resultaten.

Med det färdiga arbetet framför oss anser vi att det finns ett värde i att uppmärksamma att det är sex ungdomar/unga vuxna som fått komma till tals i förhållande till det dussintal som beviljats insatsen. Man måste således vara kritisk och reflektera över att det eventuellt kan vara så att det är en viss grupp av individer ställer upp, sådana som kanske har en stabilare tillvaro än de som t.ex. inte dykt upp vid intervjutillfällena. Men när vi i efterhand betraktar vårt empiriska material och ställer frågan om undersökningens urval är representativt blir svaret ja. Vi anser att studiedeltagarna är representativa för målgruppen, d.v.s. aktuella ungdomar vid Umeå kommuns Ungdomsboende. Denna bedömning vilar främst på två faktorer. Den första aspekten berör att det finns nyanser i det empiriska materialet, både på så sätt att deltagarna har olika bakgrunder men också att det finns skillnader i det som uttryckts. Urvalsgruppen är heterogen och kan således representera en stor del av målgruppen. I nyanserna finns dock ett antal mönster att urskilja. Dessa mönster om t.ex. relationens betydelse överensstämmer med resultat (se Länsstyrelsen 2003 & 2006) från tidigare utvärderingar av liknande ungdomsboenden i Sverige vilket gör granskningen tillförlitligare.

Det framkom inledningsvis att det är viktigt att sociala insatser granskas för att främja en positiv utveckling och att denna undersökning är ett betydelsefullt inslag i processen att skapa en högre kvalitet och evidensbaserade metoder inom det sociala arbetsfältet. Det är således betydelsefullt att fortsatt forskning bedrivs för att ta fasta på relevanta utvecklingsaspekter. I

vilken livsfas som studiedeltagarna befann sig i vid intervjutillfällena har varierat men samtliga har haft någon form av bistånd. Ett förslag för att se om det finns några eventuella långvariga och bestående effekter som följd av insatsen är att i en longitudinell studie följa ungdomar och unga vuxna som varit aktuella på Ungdomsboendet och undersöka vad deras väg mot ett självständigare liv karaktäriseras av.

9. LITTERATURLISTA

9.1. Tryckta källor

Ahmadi Nader & Söderholm Carpelan Kerstin (2003). Inledning i Ahmadi Nader (red.) *Ungdom, kulturmöten och identitet*. Stockholm: Liber AB

Andersson, Leif (2010). *Ungdomar med sociala och psykiska problem*. Borås: Bording AB

Berglund, Stig-Arne (1998). *Val av livsstil*. Umeå: Solfjädern Offset AB

Bergmark, Åke (1998). *Nyckelbegrepp i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB

Bergström, Gunnar (2004). *Kriminalitet som livsstil*. Smedjebacken: Scandbook

Biehal, Nina (2008). Preventive Services for Adolescents: Exploring the Process of Change. *British Journal of Social Work*. Vol. 38, pp. 444-461

Blom, Björn & Morén, Stefan (2007). *Insatser och resultat i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB

Blom, Björn & Morén, Stefan (2003). *Insatser och resultat i socialt arbete – Om utvärdering i socialt arbete*. Umeå: UmU Tryckeri

Blom, Björn & Morén Stefan (2006). *Kunskapens Kraft - Om socialt arbete, utvärdering och verksamhetsutveckling på kritisk realistisk grund*. Umeå: Print och Media AB

Brottsförebyggande rådet (1999). *Ungdomar, droger och polisens insatser*. BRÅ-rapport 1999:1. Stockholm: Elanders Gotab

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB

Bundy, Anita, Matthews, Lynda & Newton Scanlan, Justin (2010). Investigating the Relationship between Meaningful time use and Health in 18- to 25-year-old unemployed People in New South Wales, Australia. *Journal of Community & Applied Social Psychology*. Vol. 20, pp. 232-247

Börjeson, Bengt (2010). *Förstå socialt arbete*. Malmö: Liber AB

Ejvegård, Rolf (2003). *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur AB

Eriksson, Riitta (2006). *Ungdomar och missbruk – en kunskapsöversikt. Enhetschefer, socialsekreterares, behandlares och politikernas erfarenheter från sex kommuner*. FoU-rapport

1/2006. Stockholm: FoU Nordost

Estrada, Felipe (1999). *Ungdomsbrottslighet som samhällsproblem. Utveckling, uppmärksamhet och reaktion*. Stockholm: Stockholms Universitet

Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber AB

Frisén, Ann & Hwang, Philip (2006). *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och kultur

Gonäs, Lena, Hallsten, Lennart & Spånt, Roland (2006). *Uppsagdas och arbetslösas villkor och hälsa – en översikt av forskningen 1995-2005*. Stockholm: Elanders Gotab

Jenner, Håkan (2004). *Motivation och motivationsarbete – i skola och behandling*. Myndigheten för skolutveckling, Forskning i fokus nr 19. Stockholm: Liber AB

Jenner, Håkan (2005). *Nytta och etik i det sociala arbetet*. Lund: Studentlitteratur AB

Johansson, Katarina & Wirbing, Peter (2005). *Riksbruk och missbruk. Alkohol – Läkemedel – Narkotika. Uppmärksamma, motivera och behandla inom primärvård, socialtjänst och psykiatri*. Stockholm: Natur & Kultur

Kam Yan Fung, Polly, Lin, David, Liu, Anna & Jeffrey, NG (2007). Youth Empowerment: Employing Opportunities. *Chinese America: History and Perspective*. Vol. 2007:1, pp. 249-254

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB

Lalander, Philip & Johansson, Thomas (2007). *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur AB

Leissner, Tom (red.) (1997). *Alkohol. Ett psykosocialt, beteende- och samhällsvetenskapligt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur AB

Lindblad, Frank & Lindgren, Carl (2009). *Välfärdslandets gåta – Varför mår barnen inte lika bra som de har det?* Stockholm: Carlssons Bokförlag

Lindgren, Simon (red.) (2009). *Ungdomskulturer*. Malmö: Gleerups Utbildning AB

Länsstyrelsen (2002). *Hur gick det med projekten? En utvärdering av de ungdoms- och missbruksprojekt som erhållit bidrag från Länsstyrelsen i Västra Götaland län under tiden*

1998-2001 och som avslutades senast den 15 oktober 2001. Västra Götaland: Länsstyrelsen

Länsstyrelsen (2003). *Projekt med effekt – utvärdering av två socialtjänstprojekt*. Kronoberg: Länsstyrelsens repro

Länsstyrelsen (2006). *Ungdomsboendet i Visby – Rapport från Länsstyrelsen tillsyn*. Gotlands län: Social omsorg

Ohlsson, B Lars & Swärd, Hans (1994). *Ungdom som samhällsproblem*. Lund: Studentlitteratur AB

Olsson, Gunilla (2004). *Depressioner i tonåren*. Kristianstad: Gothia AB

Olsson, Henry & Sörensen, Stefan (2007). *Forskningsprocessen - kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber AB

Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ intervju - från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber AB

Rökenes, Odd Harald & Hanssen, Per-Halvard (2007). *Bära eller brista – kommunikation och relationer i arbetet med människor*. Malmö: Gleerups utbildning AB

Socialstyrelsen (2006). *Öppenvårdens former – En nationell kartläggning av öppna insatser i Socialtjänstens barn och ungdomsvård*. Stockholm: Socialstyrelsen

Socialstyrelsen (2009). *Barn och unga i familjer med missbruk- Vägledning för Socialtjänsten och andra aktörer*. Västerås: Edita Västra Aros

Socialstyrelsen (2010a). *Barn och unga – insatser år 2009. Vissa insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)*. SoS-rapport 2010:6. Stockholm: Socialstyrelsen

Socialstyrelsen (2010b). *Ledsna barn*. Västerås: Edita Västra Aros

Svensson, Per-Gunnar & Starrin, Bengt (1996). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur AB

Sveriges Kommuner och Landsting (2009). *Psykisk hälsa, barn och unga*. Stockholm: Ljungbergs tryckeri

Söderholm, Kerstin & Runquist, Weddig (red.) (2002). *Ung med tung social problematik: hur kan vi förstå, förutsäga och planera för framtida behandling?* Stockholm: Statens institu-

tionsstyrelse

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet: Elanders Gotab

Watt Boolsen, Merete (2007). *Kvalitativa analyser*. Malmö: Gleerups Utbildning AB

Wood, Dustin (2009). How Adolescents Come to See Themselves as More Responsible Through Participation in Youth Programs. *Child Development*. Vol. 80, pp. 295-309

9.2. Otryckta källor

Burén, Linda (2011). *Ungdomsboendet (UB)*. Internt dokument: Ungdomsboendet Umeå kommun

Pechhold, Gerhard. Resurspedagog Umeå kommuns Ungdomsboende. Umeå, samtal 2011-03-22

Umeå kommun (Mottaget 2011-03-30). *Budgettavla*. Internt dokument: Ungdomsboendet Umeå kommun

Umeå kommun (Mottaget 2011-03-30). *Kontrakt*. Internt dokument: Ungdomsboendet Umeå kommun

Umeå kommun (Mottaget 2011-03-30). *Livsområden*. Internt dokument: Ungdomsboendet Umeå kommun

Umeå kommun (Mottaget 2011-03-30). *Livsområdet – detaljerat dokument*. Internt dokument: Ungdomsboendet Umeå kommun

Umeå kommun (Mottaget 2011-03-30). *Städlista*. Internt dokument: Ungdomsboendet Umeå kommun

9.3. Elektroniska källor

Umeå kommun (2011a). Tillgänglig:

<<http://www.umea.se/umeakommun/omsorgochhjalp/familjbarnochungdom/stodtillbarnochunga/oppnvard/vestaungdomsbehandling.4.4830d5b10bd165124780006430.html>> (2011-03-30)

Umeå kommun (2011b). Tillgänglig:

<<http://www.umea.se/umeakommun/omsorgochhjalp/familjbarnochungdom/stodtillbarnochunga/oppnvard/vestaungdomsbehandling/ungdomsboendet.4.7cd2414c121821b4919800013999.html>> (2011-03-30)

Umeå kommun (2011c). Tillgänglig:

<<http://www.umea.se/umeakommun/omsorgochhjalp/familjbarnochungdom/stodtillbarnochunga/mottagandeavensamkommandebarn/pazpaloma.4.620856de12d4bd3b46180001365.html>

> (2011-04-20)

10. BILAGOR

10.1. BILAGA 1 – Informationsblad

Tiden på UB – och vad hände sen?

Syfte

Din medverkan i denna intervju är en del av en studie som två studenter som skriver sin magisteruppsats på Umeå Universitet utför. Vi vill undersöka hur Ungdomsboendets arbetsätt har uppfattas av de som bott där. Utifrån intervjuer med personer som avslutat sin kontakt med Ungdomsboendet och deras upplevelser från tiden där kommer vi göra en granskning av verksamheten.

Teman

De teman som kommer att beröras i intervjun är *"Bakgrund"*, *"Tiden på Ungdomsboendet"*, *"Aktuell livssituation"* och *"Tankar om Ungdomsboendet i efterhand"*. Intervjun kommer att spelas in på ljudband och är beräknad att ta ca 45 minuter.

Din medverkan är viktig

Du avgör själv om du vill medverka eller inte och du har alltid rätt att avbryta intervjun, ta en paus eller välja att inte svara på vissa frågor.

Vi garanterar dig konfidentialitet, vilket innebär att **din identitet är skyddad** och dina svar kommer inte att kunna spåras tillbaka till dig. Det är enbart vi som utför undersökningen som kommer att ha vetskap om vem du är, då vi i den färdigställda uppsatsen kommer att ändra de uppgifter som skulle kunna kopplas till dig som person.

Det insamlade materialet kommer att förvaras så att inga obehöriga har tillgång till det. Efter att vi bearbetat intervjuerna kommer både ljudinspelningar och skriftligt material att raderas. Intervjuerna kommer endast att användas för att besvara syftet med uppsatsen.

Tack på förhand för din tid och medverkan!

Kontakta oss gärna

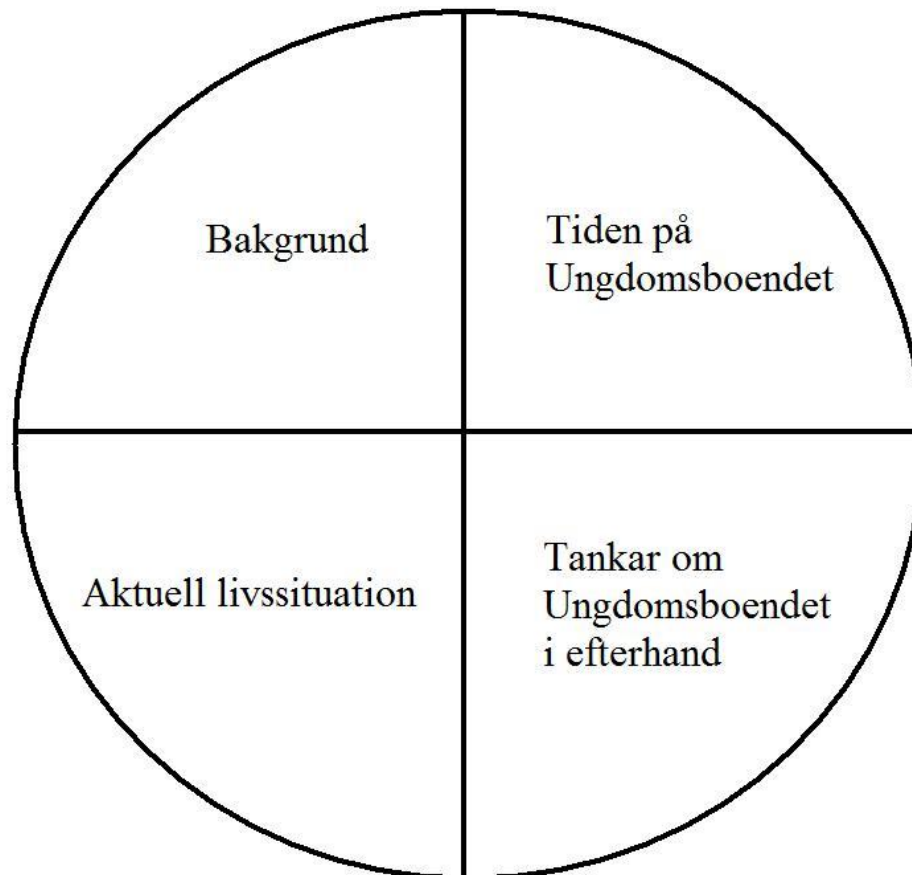
Har du funderingar om studien, vill du veta mer och/eller ta del av resultatet är du välkommen att vända dig till oss

Frida Törnebring
Maja Holm

070- [REDACTED]
070- [REDACTED]

frta0004@student.umu.se
maho0058@student.umu.se

Teman

10.3. BILAGA 3 – Intervjuguide

INTERVJU GUIDE

Informera om: Anonymitet, frivillighet, syfte, tidsåtgång, ljudinspelning och teman

Bakgrund

- Ålder
- När var du aktuell på UB?
- Hur länge var du aktuell på UB?
- Huvudsaklig anledning till vistelse på UB?
- Boendeform (övergångskontrakt, eget kontrakt, UB:s egna lägenheter)

Tiden på Ungdomsboendet

- Hur upplevde du första tiden på UB (introduktionsfasen) och hur förändrades din upplevelse under vistelsen på UB?
- Beskriv hur en vanlig dag såg ut (rutiner m.m.)
- Eventuell daglig sysselsättning (skola, arbete, annat – funktionellt/icke funktionellt)
- Vad tyckte/tycker du om arbetssättet (t.ex. livsområden, städscheman m.m.), och vad ansåg/anser du var viktigt för att du skulle kunna tillgodogöra dig insatserna?
- Relationer till personalen samt andra betydelsefulla relationer (positivt/negativt)
- Upplevde du någon skillnad mellan personalen?
- Vad ansåg du var viktigt för att kontakten/relationen till personalen skulle fungera på ett positivt sätt (t.ex. närhet, frihet, delaktighet)?
- Annat stöd än UB:s insatser under vistelsen (myndigheter och/eller sociala relationer)?
- Personliga mål
- Psykisk välmående (positiva och negativa aspekter)
- Fysiskt välmående (positiva och negativa aspekter)
- Finns det något specifikt som du anser definierar tiden på UB?

Aktuell livssituation

- Beskriv en vanlig dag i ditt liv
- Eventuell daglig sysselsättning (skola, arbete, annat – funktionellt/icke funktionellt)
- Boendesituation, hur tycker du att den fungerar?
- Har några förändringar ägt rum i ditt liv m.h.a. UB:s insatser?
- Uppnåddes uppsatt målbild?
- Eventuellt stöd idag (myndighet och sociala relationer) + förändringar i dessa?
- Två av UB:s mål (fri från droger och kriminalitet), anser du att det stämmer in på dig?
- Haft någon kontakt med UB sedan utskrivning?

Tankar om Ungdomsboendet i efterhand

- Vad är/var det bästa med UB?
- Vad är/var det sämsta med UB?
- Hur kan man förändra verksamheten för att förbättra den?
- Vad anser du idag var viktigt för att kontakten/relationen till/med personalen skulle fungera (t.ex. närhet, frihet, delaktighet)?
- Tycker du att det finns något samband mellan din tid på UB (stöd, insatser, råd m.m.) och hur din livssituation ser ut idag?
- Om du ser till ditt välbefinnande – på vilka sätt kan du säga att det har förändrats om du jämför tiden innan du kom till UB med där du är idag (skillnad i ditt sätt att leva)?
- Hur ser du på UB idag om du jämför med hur du såg på UB under vistelsen?
- Vilken betydelse tillskriver du tiden på UB och vad har du lärt dig/tagit med dig?
- Skulle du rekommendera en kompis att ”välja” UB? Varför/varför inte? Vad skulle du säga?

10.4. BILAGA 4 – Checklista

Checklista Ungdomsboendet

- Försörjningsstöd, Socialtjänsten
- Utdrag från Skattemyndigheten
- Kontoöversikt
- Kontoutdrag 1 mån
- Internetbank
- Sängkläder och handdukar
- Nyckelkvittens
- Hemförsäkring, Försäkringsbolag
- Bostadsbidrag (vid övergångskontrakt), Försäkringskassan
- Internet (vid övergångskontrakt), olika Internetbolag
- Flyttanmälan
- Livsområden

10.5. BILAGA 5 – Kontrakt

Kontrakt för Ungdomsboendet

UB-lägenhet

Ett ungdomsboende är ett tillfälligt boende upp till 12 månader. I lägenheten får endast hyresgästen bo. Första månaden i Ungdomsboendet är en provmånad.

Du som är inskriven i ungdomsboendet har en skyldighet att hålla dig till upprättad planering

Under tiden du är inskriven på Ungdomsboendet gäller drogfrihet. Det är inte tillåtet att förvara eller använda alkohol eller andra droger i lägenheten. Ungdomsboendet kan besluta att du som boende ska lämna urinprov.

Hyresgästen får 1st lägenhetsnyckel. Om denne förlorar nyckeln måste cylindern i låset bytas och den boende blir ersättningsskyldig. En nyckel förvaras hos personal anställd i Ungdomsboendet.

Rökning får inte ske i lägenheten och det är inte heller tillåtet att ha husdjur i lägenheten. Om det uppstår skador på inventarier som t.ex. på möbler eller i lägenheten kommer den boende att bli ersättningsskyldig.

Resurspedagogerna har rätt att gå in i lägenheten.

Ungdomen ska vid inflyttning teckna hemförsäkring.

Vid utflyttning ska lägenheten tömmas på alla personliga tillhörigheter. Lägenheten ska städas och lämnas i det skick som den var vid inflyttningen.

Om du som hyresgäst inte håller ovanstående avtal kan Ungdomsboendet i samråd med ansvarig socialsekreterare besluta att du som boende måste lämna boendet.

Jag accepterar ovanstående avtal.

Umeå den

.....
Ungdom

.....
Resurspedagog

10.6. BILAGA 6 – Livsområden

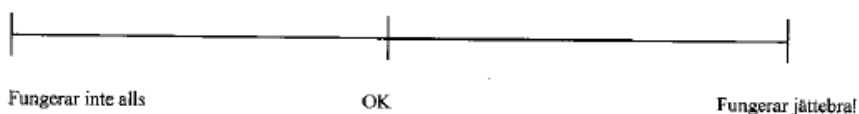
.....
Datum

.....
Ungdom

Livsområden

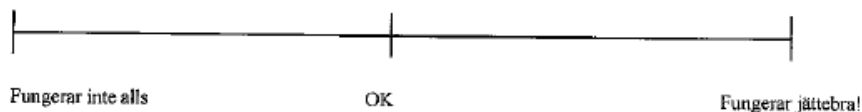
Mat

Äta regelbundet, laga mat, handla, recept

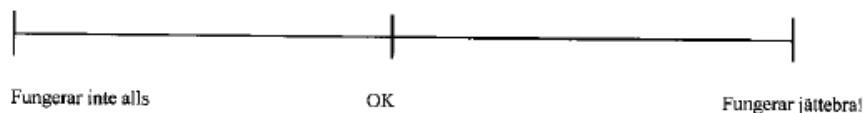
Ekonomi

Budget, konto, betala räkningar, fickpengar, ID-kort, försäkringar

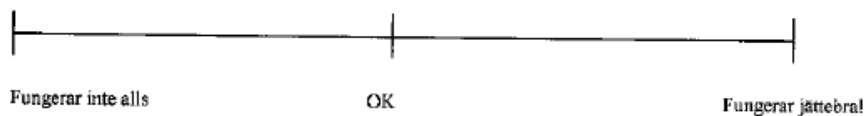
Hygien

Personlig hygien, regelbunden städning

Tvätt

Boka och hålla tvättider, tvättanvisningar, tvättmedel och sköljmedel, städning av tvättstugan

UNGDOMSBOENDET
Kungsgatan 47A, 903 25 UMEÅ Telefon: 090-16 36 95 E-post: ungdomsboendet@umea.se

10.7. BILAGA 7 – Livsområden, detaljerat dokument

.....
Datum

.....
Ungdom

Livsområden

Mat

Äta regelbundet, laga mat, handla, recept

Skattning denna gång:

Hur ser det ut när det är en tia:

Vad behövs för högre skattning:

Hur:

Vill ha hjälp med:

Vem:

När:

Till nästa gång ska:

Ekonomi

Budget, konto, betala räkningar, fickpengar, ID-kort, försäkringar

Skattning denna gång:

Hur ser det ut när det är en tia:

Vad behövs för högre skattning:

Hur:

Vill ha hjälp med:

Vem:

När:

UNGDOMSBOENDET
Kungsgatan 47A, 903 25 UMEÅ Telefon: 090-16 36 95 E-post: ungdomsboendet@umea.se

1

Till nästa gång ska:

Hygien

Personlig hygien, regelbunden städning

Skattning denna gång:

Hur ser det ut när det är en tia:

Vad behövs för högre skattning:

Hur:

Vill ha hjälp med:

Vem:

När:

Till nästa gång ska:

Tvätt

Boka och hålla tvättider, tvättanvisningar, tvättmedel och sköljmedel, städning av tvättstugan

Skattning denna gång:

Hur ser det ut när det är en tia:

Vad behövs för högre skattning:

Hur:

Vill ha hjälp med:

Vem:

När:

Till nästa gång ska:

Daglig verksamhet

Passa tider, höra av sig vid frånvaro

Skattning denna gång:

Hur ser det ut när det är en tia:

Vad behövs för högre skattning:

Hur:

Vill ha hjälp med:

Vem:

När:

Till nästa gång ska:

Boendet

Hur vara mot grannar, parkering, tider, trappuppgång

Skattning denna gång:

Hur ser det ut när det är en tia:

Vad behövs för högre skattning:

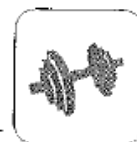
Hur:

Vill ha hjälp med:

Vem:

När:

Till nästa gång ska:

Hälsa*Fritidsaktiviteter, regelbunden sömn, fysisk aktivitet*

Skattning denna gång:

Hur ser det ut när det är en tia:

Vad behövs för högre skattning:

Hur:

Vill ha hjälp med:

Vem:

När:

Till nästa gång ska:

Nätverk*Familj, vänner och andra kontakter*

Skattning denna gång:

Hur ser det ut när det är en tia:

Vad behövs för högre skattning:

Hur:

Vill ha hjälp med:

Vem:

När:

Till nästa gång ska:

Egna mål*Vad behöver jag för att må bra? Vilket stöd behövs?*

Skattning denna gång:

UNGDOMSBOENDET

Kungsgatan 47A, 903 25 UMEÅ Telefon: 090-16 36 95 E-post: ungdomsboendet@umea.se

Hur ser det ut när det är en tia:

Vad behövs för högre skattning:

Hur:

Vill ha hjälp med:

Vem:.....

När:

Till nästa gång ska:

Hur ser ditt liv ut när du är klar på Ungdomsboendet?

.....
.....

UNGDOMSBOENDET
Kungsgatan 47A, 903 25 UMEÅ Telefon: 090-16 36 95 E-post: ungdomsboendet@umea.se

10.8. BILAGA 8 – Budgettavla

.....
Datum

.....
Ungdom

Budgettavla

Boende	Mat	Transport	Kläder	Sparande	Övrigt

Lägesskalan: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Nästa lilla steg:

.....

Bereddskala: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Tilltroskala: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

UNGDOMSBOENDET
Kungsgatan 47A, 903 25 UMEÅ Telefon: 090-16 36 95 E-post: ungdomsboendet@umea.se

1

10.9. BILAGA 9 – Städsschema

Städlista

månad: _____

varje dag	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	
diska																																
torka av bord/spis/diskbänk																																
plocka undan																																
2 ggr/vecka																																
gå ut med soporna																																
1 ggr/vecka																																
damm suga																																
rengöra toalett/dusch																																
rengöra handfat																																
vattna blommor																																
2 ggr/månad																																
tvätt av kläder																																
moppa golvet																																
1 ggr/månad																																
panta flaskor/burkar																																
tvätt av sängkläder																																
tvätt av handdukar/badlåk.																																
dammtorika ytor ex. bokhylla																																